

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke Zondag

Abonnementsprijs : 300 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Beheer en Redactie : Mr René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen.

DE BURGERLIJKE VERANTWOORDELIJKHEID VAN DE HAARKAPPER

Door de evolutie en de gedeeltelijke mechanisatie van het haarkappersbedrijf is meer dan voorheen de verantwoordelijkheid van de haarkapper ter sprake gekomen.

Er mag worden bepaald vastgesteld dat de vrouwelijke mode meer en meer aanleiding geeft tot mogelijkheid schade te berokkenen en de verantwoordelijkheid van de haarkapper in het gedrang te brengen.

Betreffende de beroepsverantwoordelijkheid van de haarkapper, zijn enkele vonnissen en arresten gepubliceerd, die meestal van principiële draagwijdte zijn en bij analogisch denken een oplossing kunnen geven aan problemen die zich in dit verband kunnen stellen.

De aansprakelijkheid van de kapper strekt zich uit niet alleen over zijn eigen daden en deze van zijn personeel, maar ook over het door hem gemaakte gebruik van apparaten en materiaal. Terloops herinneren wij in dit verband aan de algemene principes van het B. W. betreffende de verantwoordelijkheid, zoals deze werden uitgedrukt in art. 1382 en vlg. van het B. W. Ook wanneer de kapper zich tijdelijk zal laten vervangen of wanneer hij huisgenoten in dienst zal nemen, blijven vanzelfsprekend deze principes van toepassing. Overbodig hier daarover nader uit te weiden.

Het staat thans vrijwel volledig vast dat de verantwoordelijkheid van de haarkapper niet van zuiver quasi-delictuele, doch eerder van contractuele aard is.

En waar de rechtspraak doorgaans art. 1382 en 1383 inroept, en waar doctrinaal de verantwoordelijkheid ter zake als contractueel is te beschouwen, komt het er in ieder geval op neer dat de haarkapper zal te verantwoorden hebben om zijn zware en om zijn lichtste schuldige daden.

Het valt hier onmiddellijk op dat de feitelijke beoordeling van de schuldige daad van hoofdzakelijk belang is.

Een stof waarmede de verantwoordelijkheid van de kapper vergelijking kan onderstaan is deze van de geneesheer, en meer bijzonder met de problemen gesteld door de esthetische chirurgie.

De rechtspraak verduidelijkt het standpunt in een arrest van het Hof van Beroep van Brussel van 4 Juni 1923.

(Rev. Ass. resp. 1928, 245) :

« De verantwoordelijkheid van de geneesheren, zoals deze van alle andere burgers, vloeit uit de zelfde wettelijke regels voort :

» Het behoort uitsluitend de rechter zijn beslissing te steunen rekening houdend met de feiten en de omstandigheden en de gewetensredenen, — dikwijls zo moeilijk te bepalen — te beoordelen, welke de auteur er toe hebben aangezet te handelen zoals hij deed;

» Dergelijke drijfveren kunnen nochtans niet overwegen, en zouden niet volstaan om deze welke een fout of nalatigheid begaan heeft waarbij aan derde schade werd berokkend, van verantwoordelijkheid te ontslagen. »

Zelfs de lichtste fout of nalatigheid, al of niet van professionele aard, zal de aansprakelijkheid doen ontstaan.

Zo vinden wij in een vonnis van de rechtbank van Douai, 19 Januari 1931 (Gaz. du Pal. 1931, 2, 773) een beslissing terug welke handelt over een geneesheer, maar ons analogisch treffend toepasselijk blijkt op de kapper.

Het situeert de aansprakelijkheid wanneer een bewerking wordt aangeaan in staat van dronkenschap, en dan nog niettegenstaande een bijna totale onbekwaamheid tot bewegen van de rechterhand.

Elkeen der omstandigheden, dronkenschap of onbeveeglijkheid van een hand zijn als een fout te weerhouden, daar zij de normale uitoefening van de bewerking uiterst belemmeren en elk normaal risico verzwaren.

Dergelijke fout is nochtans niet contractueel omdat zij niet door de essentiële voorwaarden, besloten in de verbintenis aangaan tegenover de cliënt is verwekt, maar een gewone schuldigheid daarstelt.

Het behoort nochtans de rechter niet gebruik te maken van zijn recht tot feitelijke appreciatie en beoordeling om zich te mengen in de zuiver technische of wetenschappelijke toepassingen of om op eigen initiatief de waarde van methoden of gebruikte producten te beoordelen.

In dergelijke gevallen zal het de rechtbank behoren een deskundige hetzij uit het beroep, hetzij eventueel

een scheikundige, een mechaniker of een geneesheer aan te stellen om de oorzaak en de aanleiding van de veroorzaakte schade, alsmede de verwekte gevolgen, te bepalen.

Tenslotte weze eraan herinnerd dat, in geval dood of ernstige kwetsuren het gevolg zijn van een fout of nalatigheid, het Parket hieraan door zijn ingrijpen een strafrechtelijk gevolg kan geven.

Talrijk is ter zake de rechtspraak niet en de auteurs welke terloops de kwestie aanraken, verwijzen doorgaans naar dezelfde vonnissen.

Het blijkt nuttig de praktische eventualiteiten van het beroep, zijn gevaren en zijn risico's, te overwegen.

De risico gevallen kunnen worden gegroepeerd naar verscheidene indelingen. Naar de veroorzaakte gevolgen: brandwonden, open wonden, huidziekten, besmetting.

Naar de aard van de door de haarkapper uitgevoerde bewerkingen: golven van het haar, afsnijden en opmaken, kleuren, gebruik van apparaten en producten, scheren, sminken, o.a.

De grond van de verantwoordelijkheid ligt in deze gevallen hetzij in de schuld of onvoorzichtigheid bij de bewerking, hetzij in een onachtzaamheid of verstrooidheid, hetzij nog in bijkomende persoonlijke onvoorzichtigheid.

Beschouwingen van Practische Gevallen

1. Snijden van haar en opmaken ervan:

Een kapper is gehouden de wensen van een cliënt te volgen. Mocht zelfs een kapper oordelen dat een ander haartooisel beter geschikt blijkt, kan hij dit als raad geven maar wanneer daar niet wordt op ingegaan, dient hij zich te beperken tot de onderrichtingen van de cliënt.

Deze principes gelden evengoed voor de mannelijke cliënteel als voor de vrouwelijke, maar zullen bij deze laatste heel wat meer van toepassing zijn.

Zo wordt een kapper veroordeeld tot betalen van schadevergoeding, omdat een zijner gasten, die zich als enige meester in het beoefenen van zijn kunst aanzag, een coupe « à la garçonne » had bezorgd aan een cliënte die alleen wilde de tippen van haar lange haren laten « effileren » (Seine, 17 Juni 1931, Gaz. Pal. 1931, 2, 429).

Gelijkwaardige gevallen kunnen zich voordoen welke misschien min opvallend de tegenstrijdigheid tussen het gevraagde en het uitgevoerde vertonen; zij ook zullen als een fout voorkomen.

2. Het kleuren van haren:

Is een zeer actueel iets om de aansprakelijkheid van de kapper in het gedrang te brengen. Het zal de kapper behoren alle voorzorgen te nemen.

Hij zal zich dienen te vergewissen, zal moeten instaan voor de volmaakte waarde van de gebruikte producten.

Bovendien moet hij de zekerheid hebben van de volmaakte kennis van zijn beroep en van de wijze het product toe te passen.

Hij zal zich moeten vergewissen of het beantwoordt aan de natuur van het te bewerken haar en zou ons inziens een ernstige fout begaan indien hij zich niet verzekert, vóór de bewerking, of de hoofdhuid geen letsels, verwondingen of huidaandoeningen vertoont op de welke de chemische stoffen die het product samenstellen een ongunstige invloed kunnen uitoefenen.

In die zin hebben meerdere vonnissen: Cass. B.

5 Feb. 1935, J. T. 1935, 3407; Handelsrechtbank Rijsel, 24 Febr. 1933, Gaz. du Pal. 1, 862; Seine, 2 Juni 1913, Gaz. des Trib. 20 Juni 1913, de kapper verantwoordelijk gesteld wegens het gebruik van haarkleurende producten welke eczematose wonden hadden veroorzaakt of, ten gevolge van slechte zorgen, haarverlies hadden verwekt.

In deze gevallen verklaarde met reden de Rechtbank dat het aanbod een pruik of postichen te bezorgen een onvoldoende herstelling was voor de geleden schade en werden belangrijke sommen toegestaan aan de slachtoffers.

Wij menen dat de kapper ook een fout zou begaan wanneer iemand hem verzoekt witte haren in een ander kleur te brengen, hij deze zou behandelen dat zij een niet juist te beschrijven onguur uitzicht zouden verkrijgen dat in niets de natuurlijke haarkleuren benadert, of de bedoelde fantasie-kleur bereikt.

3. Een gevaarlijke eventualiteit is het verbranden van het haar of het veroorzaken van brandwonden.

Hier blijken heel wat mogelijkheden tot schuldige of door nalatigheid of onvoorzichtigheid begane handelingen te bestaan:

1° Bij het verzorgen van een « blijvende » of « permanente » haargolving.

Een vonnis van de Rechtbank van Luik van 3 Mei 1933 (Pas. 1935, III, 21) stelt breedvoerig vast dat de verantwoordelijkheid van de kapper moet worden vermoed en afgeleid uit de omstandigheid zelf van het gebruik van een daartoe dienend apparaat.

Het geding was hier gesteund op de schuldige en onvoorzichtige handelwijze van de kapper en op zijn verantwoordelijkheid uit hoofde van de hem toebehorende zaken.

Dit vonnis zegt: « overwogen dat de rechtbanken op soevereine wijze oordelen of er schuld is of gebrek van de zaak;

» Dat geen speciale wijze tot bewijs is opgelegd; dat eenvoudig feitelijke vermoedens volstaan.

» Overwogen dat deze vermoedens ter zake uit de omstandigheden zelf van het ongeval af te leiden zijn;

» Dat het algemeen is bekend, dat bij de bewerking genaamd « ondulation permanente » het hoofd van de patiënte in een apparaat gehouden wordt en de haren in een mechanisme zijn vastgelegd terwijl zij de invloed van elektrische stroom ondergaan.

» Dat deze behandeling, waaraan de mode tal van vrouwen onderwerpt, onschadelijk blijkt wanneer zij wordt uitgevoerd naar de regels van de kunst en met een apparaat in goede staat.

» Dat het onmogelijk is aan te nemen dat zich normaal elektrische vonken voordoen welke van aard zijn brandwonden te veroorzaken.

» Dat het gebruik van dergelijke apparaten deze welke er zich van bedient ertoe verplicht ze nauwkeurig te onderhouden, het mechanisme ervan zorgvuldig te laten nagaan vooraleer het te gebruiken, ten einde elk mogelijk risico uit te schakelen voor de personen die zich aan zijn zorgen toevertrouwen.

» Dat het ongeval aan Dame H. overkomen zich slechts op twee manieren kan uitleggen: hetzij door een verkeerd manöver van de operateur, ofwel door gebrek aan onderhoud van het apparaat of een constructiefout ».

Het resultaat was een veroordeling tot schadevergoeding.

2° Het te nauw aansluiten van de bigoudis uit het apparaat tegen de huid en het veroorzaken erdoor

van brandwonden op het hoofd wanneer de warmte te hevig en langdurig aanhoudt, ware ook als een schuldige handeling te beschouwen.

3° De zelfde gevaren voor verbranden van haar of huid of andere lichaamsdelen bestaan wanneer het haartooisel wordt verzorgd met gewone krulijzers.

4° Hoeft het gezegd dat een zware verantwoordelijkheid weegt op een kapper die ontvlambare producten gebruikt voor het wassen van haar, in de nabijheid van een vlam, wanneer door ongewilde aansteking het produkt vuur vat.

5° Mogen wij er verder op wijzen dat het gebruik van de elektrische droogapparaten welke warme lucht op het hoofd sturen eveneens gevaar van huidverbranding kan inhouden en de kapper die te lang dezelfde plaats zou bestralen en zich met de hand over de warmte-uitstraling niet degelijk en voorzichtig vergewist, de gevolgen zou te dragen hebben.

6° Stippen wij verder aan: het gebruik van te warm water voor het wassen of spoelen van het hoofd na het shampooing.

7° Het toepassen van te warme servietten op het aangezicht van een cliënt nadat hij werd geschoren zou ook bij verbranding van de huid of verhitting van de ogen aanleiding kunnen geven tot schadeherstel.

4. Buiten de brandwonden stelt zich het gevaar van gewone wonden of open wonden die bij het scheren of met scheermes epilieren van wenkbrouwen zouden kunnen worden veroorzaakt.

Even ernstig is het belang van degelijk en herhaald desinfecteren van de messen om overzetten van huidziekten te voorkomen. Niet min het gebeurlijk desinsectiseren van gebruikte toestellen of apparaten.

5. Het is niet zonder belang eveneens de aandacht te vestigen op een zeer bijkomend feit dat toch ernstige schadelijke gevolgen zou kunnen hebben.

Een fout die geen contractuele en evenmin een eigenlijke beroepsfout uitmaakt!

Hoe vaak zien wij niet de kapper roken terwijl hij scheert of haar snijdt.

Reeds zou men kunnen van oordeel zijn dat dit niet uiterst betamend is maar wij willen hier enkel aanstippen het gevaar dat warme as, ja zelfs bij verkeerde beweging een brandende vonk of tip van de cigaret, zouden afvallen en in het haar, of bv. in het oog vallen van de patiënt.

Er zou geen betwisting mogelijk blijken over de aansprakelijkheid.

6. Laat ons een laatste operatie beschouwen:

Het sminken:

Wij bedoelen hier meer sminken voor theatrale of dergelijke vertoningen.

Wellicht zal het opvallen dat de keus van de kwaliteit van het product dat wordt gebruikt niet zonder belang is.

— dat ook dient te worden onderzocht of geen huidwonden gevaar leveren voor toepassen van smink.

Zou de kapper verantwoordelijk worden gesteld omdat bij het sminken het te verwezenlijken type niet aan het gewenste beantwoordt?

Hoe interessant ook deze vraag is, konden wij hierover geen rechtspraak vinden.

Toch menen wij te mogen vooruit zetten dat in deze alleen een zware fout zou kunnen worden weerhouden wanneer bv. het duidelijk blijkt dat de kapper de taak welke hij heeft aanvaard niet kan vervullen en bij het typeren van het personage de speler in het belachelijke of in het clowneske haalt of werkelijk niets heeft bereikt dat het gewenste figuur benadert.

Zo zou bv. een belangrijk acteur kunnen weigeren op te treden. De volledige schadelijke gevolgen blijken mij op de kapper te kunnen worden gelegd, daar hij de last van de opdracht moest kennen, deze opdracht heeft aanvaard en aldus de waarborg gaf dat hij de aangenomen opdracht kon vervullen.

Het ware zeker wel mogelijk een aantal andere practische voorbeelden te bedenken zoals bv. in verband met de manucure. Wij willen alleen de zin van de verantwoordelijkheid illustreren.

Wij willen er nog op wijzen dat de kapper ter ontlasting van zijn verantwoordelijkheid alleen gevallen van overmacht kan invoeren. Het zal hem zelden lukken een feit dat niet voorzienbaar, noch overkomelijk was te doen gelden.

Zo verklaart ook het vonnis van Luik d.d. 3 Mei 1933 hierboven reeds geciteerd, dat «de eenvoudige zenuwachtigheid van een vrouw geen overmacht uitmaakt en de kapper niet van verantwoordelijkheid ontslaat».

Kennis en aanvaarding van het risico:

Ik denk hierbij aan deze personen die aanvaarden ofwel in beroepsschool of voor de leerling zelf als model of proefvoorwerp te dienen.

Het kan zeker niet worden betwist dat hier alleen de zware fout zou dienen weerhouden te worden.

Het dient inderdaad vermoed dat deze welke aanneemt als voorwerp te dienen om de leerling-kapper toe te laten proeven aan te vangen of studie door te maken, weet dat hij een risico voor mislukken oploopt, risico het kleuren van het haar niet juist te zien aflopen noch de golving te zien lukken zonder onregelmatigheid of enige haarverbranding.

Dan ook, menen wij, moet worden vermoed dat hij, die het hem bekende risico heeft aanvaard, ook de gevolgen ervan zal dienen te dragen of minstens erin te delen.

Het voorwerp van dit onderzoek treft maar een klein aspect van de burgerlijke verantwoordelijkheid.

Zij vindt mogelijk wel plaats in het kader van het onderzoek van de beroepsverantwoordelijkheid en in de actuele organisatie van de ambachten.

Antoine DE DECKER,

Advocaat bij het Hof van Beroep te Gent,
Plaatsvervangend Vrederechter, Evergem.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"

RECHTSPRAAK

HOF VAN VERBREKING

1e Kamer — 22 September 1949.

Voorzitter : M. Wouters.

Raadsheer-Verslaggever : M. Smetryns.

Eerste Advocaat-Generaal : M. Hayoit de Termicourt.

Werkrechtersraden. — Niet inachtneming van art. 77 wet 9 Juli 1926. — Ontbreken van een beknopte samenvatting van eis en verweer. — Onvoldoende motivering.

De bestreden beslissing houdt, in strijd met art. 77 van de wet van 9 Juli 1926 op de Werkrechtersraden, geen beknopte samenvatting in van de eis en van het verweer. De gronden van het bestreden vonnis laten niet toe na te gaan welke de wederzijdse aanspraken der partijen zijn geweest, zodat het Hof van Verbreking niet bij machte is zijn toezicht over de wettelijkheid van de beslissing uit te oefenen.

N.V. Anciens Etablissements Serck t/ Meirlaen.

Gelet op het bestreden vonnis, door de werkrechtersraad te Gent, kamer voor werklieden, op 6 Februari 1948 gewezen ;

Over het eerste middel van verbreking : schending van artikel 97 der Grondwet en van artikel 77 der wet van 9 Juli 1926 op de werkrechtersraden, doordat de aangevallen beslissing verzuimd heeft, zoals de wet het voorschrijft, het voorwerp der vordering en het standpunt van verweerster, thans eiseres in verbreking, samen te vatten, zodat het Hof van Verbreking zich in de onmogelijkheid bevindt de wettelijkheid der beslissing na te gaan :

Overwegende dat de bestreden beslissing, in strijd met artikel 77 van de wet van 9 Juli 1926 op de Werkrechtersraden, geen beknopte samenvatting van de eis van de verdediging inhoudt; dat zij enkel aanstipt dat « de afwezigheid van eiser op de arbeid gerechtvaardigd is bij toepassing van de ingeroepen schikkingen; dat namelijk bewezen is dat die afwezigheid te wijten was aan een staking afgekondigd door een representatieve arbeidsorganisatie na vaststelling der mislukking van verschillende vruchteloos gebleven pogingen tot verzoening ; dat die gronden van het bestreden vonnis niet toelaten in te zien welke de wederzijdse aanspraken der partijen zijn geweest ;

Dat in die omstandigheden het Hof van verbreking niet bij machte is zijn toezicht over de wettelijkheid van de beslissing uit te oefenen ;

Dat het middel derhalve gegrond is ;

Om deze redenen :

Verbreekt het bestreden vonnis ;

Beveelt dat onderhavig arrest zal overgeschreven worden op de registers van de werkrechtersraad te Gent, kamer voor werklieden, en dat melding ervan zal gemaakt worden op de kant van het vernietigd vonnis ;

Veroordeelt verweerder tot de kosten ;

Verwijst de zaak naar de Werkrechtersraad te Brugge, kamer voor werklieden.

HOF VAN VERBREKING

1e Kamer — 13 October 1949.

Eerste Voorzitter : M. Soenens.

Raadsheer-Verslaggever : M. Smetryns.

Advocaat-Generaal : M. Ganshof van der Meersch.

Buitengewoon huurrecht. — Verzoek om intrekking van huurverlenging op grond van art. 4, par. 3 van de wet van 31 Juli 1947. — Oplegging door de rechter van een niet in de wetsbepaling gesteld vereiste.

Doordat het bestreden vonnis, zonder onderzoek of de door de verhuurder in ruil aangeboden woning beantwoordde aan de in art. 4, par. 3 der buitengewone huishuurwet van 31 Juli 1947 gestelde vereisten, het voorstel tot ruiling onvoldoende heeft geacht om reden, dat het aangeboden huis voor een kinderloos gezin niet dezelfde voordelen bood als het tot dusver door de huurder bewoonde appartement, heeft het een voorwaarde opgelegd, die bij voornoemde wetsbepaling niet is gesteld en zodoende voormeld art. 4, par. 3, geschonden.

Erikson t/ Willems.

Gelet op het bestreden vonnis, door de Rechtbank van 1ste aanleg te Antwerpen op 19 Januari 1948 gewezen ;

Over het eerste middel : schending van artikel 4 par. 3 van de wet van 31 Juli 1947, houdende uitzonderingsbepalingen inzake huishuur en van artikel 97 van de Grondwet ;

Doordat, uitgenodigd tot het onttrekken aan verweerder van het voorrecht van de betwiste huurverlenging, eiser in hoger beroep wettelijke redenen inroepend en aan huurder een volgens zijn positie, zijn stand en zijn beroep voor zijn behoefte voldoende woning verschaffend ;

De rechtbank in het bestreden vonnis deze aanvraag heeft verworpen op grond van beweegredenen, die niet hierin bestonden het bestaan te betwisten van de twee door de wet gestelde voorwaarden tot het intrekken van de bij artikel 4 par. 3 van de wet van 31 Juni 1947 beoogde verlenging, zijnde het bestaan van bijzonder gewichtige redenen en het aanbod aan huurder van een volgens zijn positie, zijn stand en zijn beroep voor zijn behoefte voldoende woning ;

Eerste onderdeel, dan wanneer de verlenging aan huurder moet worden onttrokken, zo verhuurder er de aanvraag toe doet onder hogervermelde voorwaarden ;

Tweede onderdeel, doordat door niet na te sporen of bedoelde wettelijke voorwaarden al dan niet vervuld waren de rechtbank niet geantwoord heeft op de door eiser in verbreking genomen besluiten en zij dus haar beslissing niet heeft gerechtvaardigd ;

Aangaande het eerste onderdeel :

Overwegende dat, naar luid van artikel 4, paragraaf 3 van de wet van 31 Juli 1947 houdende uitzonderingsbepalingen in zake huishuur, de verhuurder in elk geval om wettige redenen, de intrekking van de huurverlenging mag aanvragen, indien hij aan de huurder een volgens zijn positie, zijn stand en zijn beroep voor zijn behoefte voldoende woning verschaft ;

Overwegende dat het bestreden vonnis, zonder te onderzoeken of de in ruil aangeboden woning aan de

vereisten der wet beantwoordt, het voorstel tot ruiling onvoldoende heeft geacht om reden dat het aangeboden burgershuis voor een kinderloos gezin niet dezelfde voordelen biedt als het modern appartement, door verweerder betrokken; dat door aldus te beslissen de rechtbank voor de toepassing van genoemde wetsbepaling een voorwaarde oplegt, welke daarbij niet wordt voorzien;

Dat derhalve het middel in zijn eerste onderdeel gegrond is;

Om die redenen :

Verbreekt het bestreden vonnis;

Beveelt dat onderhavig arrest zal worden overgeschreven op de registers van de rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen en dat melding ervan zal worden gemaakt op de kant van het vernietigd vonnis.

Veroordeelt verweerder tot de kosten;

Verwijst de zaak naar de rechtbank van eerste aanleg te Turnhout, zetelende in hoger beroep.

HOF VAN VERBREKING

2e Kamer — 10 October 1949.

Voorzitter : M. de Cocquéau des Mottes.

Raadsheer-Verslaggever : M. de Clippele.

Advocaat-Generaal : M. Colard.

Onrechtmatige daad. — Veroordeling van de dader tot gedeeltelijk herstel der schade op grond van de mogelijkheid, dat een derde mede schuld heeft gehad, is niet toelaatbaar.

Niet-toelaatbaar is de veroordeling van de dader ener onrechtmatige daad tot gedeeltelijke schadevergoeding op grond van de mogelijkheid, dat een derde mede schuld heeft gehad aan het toebrengen van de schade. Artikel 50 W. v. S. bepaalt immers, dat, zo er verscheidene daders zijn, ieder van hen hoofdelijk aansprakelijk is tot vergoeding van de gehele schade, onverschillig de omvang van ieders schuld.

Een gedeeltelijke schadevergoeding is geen passend herstel, daar zij een deel der schadelijke gevolgen van eens anders schuld ten laste van het slachtoffer laat, hetgeen in strijd is met de strekking van art. 1382 B. W.

Alleen de gezamenlijke fout van dader en slachtoffer kan de verantwoordelijkheid van de dader verminderen.

Van Velthoven t/ Handelsmij Floren en Cie, Dressens b.p. en Van Steen Handelsmij Floren en Cie t/ Van Velthoven.

Gelet op het bestreden arrest, op 21 April 1949 gewezen door het Hof van Beroep te Brussel;

1) Aangaande de voorziening van eerste aanlegger Van Velthoven als beklaagde : (zonder belang)

2) Aangaande voorziening van Van Velthoven in zijn hoedanigheid van burgerlijke partij : (zonder belang),

3) Aangaande voorziening van de burgerlijke partij, de Maatschappij Floren en Cie :

Over het enig middel : schending van artikel 97 der Grondwet, gebrek aan motivering of tegenstrijdige motivering van de artikelen 1382 en 1384 van het Burgerlijk wetboek, van artikel 418 van het Strafwetboek doordat het bestreden arrest enerzijds de fout van beklaagde Van Velthoven bewezen verklaart en hem veroordeelt op strafrechtelijk gebied, doch anderzijds op burgerlijk gebied hem ontlast van een deel der

verantwoordelijkheid onder voorwendsel, dat een fout van de aangestelde der burgerlijke partij Floren mogelijk is, zodat het arrest burgerlijke gevolgen toegekend heeft aan deze fout van de aangestelde, alhoewel het aanneemt dat deze fout niet bewezen is :

Overwegende dat artikel 50 van het Strafwetboek bepaalt dat zij, die wegens een zelfde misdrijf veroordeeld zijn, hoofdelijk gehouden zijn de schade te herstellen, dat uit deze wetsbepaling blijkt, welke ook het belang weze van de schuld van de veroordeelde, het slachtoffer het recht heeft van hem volledige herstelling te bekomen der geleden schade;

Overwegende overigens dat art. 1382 van het Burgerlijk Wetboek aan hem, die de schade veroorzaakt, de verplichting oplegt deze te herstellen; dat een gedeeltelijke schadevergoeding geen passende herstelling uitmaakt, vermits zij een der schadelijke gevolgen van eens anders fout ten laste van het slachtoffer laat;

Overwegende dat alleen de gemeenschappelijke fout van de dader en van het slachtoffer in delictuele zaken de verantwoordelijkheid van de dader kan verminderen;

Dat ter zake de rechter over de grond geen fout vaststelt aan de kant van de handelsmaatschappij Floren en Cie of van haar aangestelden; dat het arrest, waar het Van Velthoven enkel verplicht tot het herstellen van een deel der schade om de reden, dat een derde mogelijk zou kunnen bijgedragen hebben tot het berokkenen van deze schade, de in het middel aangehaalde wetsbepalingen heeft geschonden;

Om die redenen :

Verbreekt het bestreden arrest, doch enkel in zover, beslissende op de eis der burgerlijke partij handelsmaatschappij Floren en Cie tegen Van Velthoven, het deze laatste veroordeeld heeft tot het herstellen van een derde der schade door deze maatschappij geleden;

Verwerpt de voorziening voor het overige;

Veroordeelt aanlegger Van Velthoven tot de kosten;

Veroordeelt hem daarenboven tot het betalen van een schadevergoeding van 150 fr. aan verweerders Van Steen en de Handelsmaatschappij Floren en Cie;

Beveelt dat onderhavig arrest zal overgeschreven worden op de registers van het Hof van Beroep te Brussel en dat melding ervan zal gemaakt worden op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing.

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van Beroep te Gent.

RAAD VAN STATE

4e Kamer — 24 October 1949.

Voorzitter : M. Vranckx.

Raadsheren : M.M. Mast en Buch (verslaggever).

Advocaten : Mrs. Braekers en Smedts.

1. Rechtspleging (Raad van State). — Verzoekschrift. — Interpretatie.

2. Administratieve acten. — Beraadslaging tot verhuur door Commissie van Openbare Onderstand. — Goedkeuring door Bestendige Deputatie. — Bevoegdheid Raad van State.

3. Commissie Openbare Onderstand. — Verhuur van jachtrecht. — Openbare aanbesteding (artikel 52, lid I, wet 10 Maart 1925). — Jachtverbod en verbod wapendracht tijdens vijandelijke bezetting. — Onoverkomelijke hinderpaal. — Regelmatigheid van verpachting uit de hand.

1. De Raad van State interpreteert het verzoekschrift.

2. De beraadslaging, waarbij de Commissie van Openbare Onderstand beslist een huurovereenkomst te sluiten en de door de Bestendige Deputatie verleende goedkeuring zijn administratieve acten.

Het toezicht over hun wettelijkheid ressorteert onder de bevoegdheid van de Raad van State.

3. De oorlogsomstandigheden, meer bepaaldelijk het jachtverbod en het verbod om wapens te dragen, uitgaande van de vijand, waren een onoverkomelijke hinderpaal voor de naleving, bij verhuring van jachtrechten, van het voorschrift der openbare aanbesteding, gesteld bij artikel 52, lid 1, der wet van 10 Maart 1925 voor de verhuringen door Commissies van Openbare Onderstand, bij eerste verhuring of ontstentenis van een van kracht zijnde huur.

Verpachting uit de hand is in die omstandigheden regelmatig.

Grisar t/ C.O.O. Mechelen, Provincie Antwerpen en Huyghebaert.

De Raad van State,

.....
Gezien het verzoekschrift dd. 18 December 1948, waarbij een beroep tot nietigverklaring wordt ingesteld tegen een beslissing van de Commissie van Openbare Onderstand van Mechelen, waarbij zij het pachtrecht op haar gronden, gelegen te Elewijt, Sectie A en E, verhuurde aan Huygebaert Eugène;

.....
Overwegende dat de Commissie van Openbare Onderstand te Mechelen op 15 Maart 1937, na openbare aanbesteding voor een termijn van negen jaar aan Nilens Charles een jachtdomein verhuurde, gelegen te Berg, Kampenhout, Hever, Hofstade en Elewijt; dat noch uit de overgelegde bescheiden, noch uit de ophelderingen ter terechtzitting, kan uitgemakkt worden op welke datum aan dit contract door de partijen een einde werd gesteld; dat nochtans op 6 December 1943 de Commissie van Openbare Onderstand besloot een gedeelte van bovenvermelde jacht uit de hand te verhuren aan Huygebaert Eugène; dat, op 13 Januari 1944, een overeenkomst tussen de partijen werd ondertekend en deze overeenkomst, na gunstig advies van het College van burgemeester en schepenen dd. 3 Februari 1944, door de Bestendige Deputatie op 3 Maart 1944 werd goedgekeurd;

Overwegende dat verzoeker inroept dat deze verhuring geschiedde op «onregelmatige en onwettige wijze» omdat zij werd toegestaan «zonder de opgelegde formaliteiten van bekendmaking te eerbiedigen» en daarom de Raad van State vraagt «de zaak op wettelijke grond te onderzoeken en de nodige schikkingen te treffen om desnoods de openbare aanbesteding met voorafgaande publicatie te bevelen»; dat, gezien de bewoordingen en de aangeduide tegenpartijen, het verzoekschrift moet geïnterpreteerd worden als strekkende tot de nietigverklaring van :

1° de huurovereenkomst op 13 Januari 1944 ondertekend door eerste en derde tegenpartij;

2° de beraadslaging van de Commissie van Openbare Onderstand van Mechelen dd. 6 December 1943, waarbij besloten werd het bedoeld jachtrecht uit de hand te verhuren aan Huygebaert;

3° het besluit van 3 Maart 1944 van de Bestendige Deputatie van de Provinciale Raad van Antwerpen, houdende goedkeuring der overeenkomst;

Overwegende dat de beraadslaging waarbij de Commissie van Openbare Onderstand besliste een huurovereenkomst af te sluiten, en de door de Bestendige Deputatie verleende goedkeuring administratieve

acten zijn en het toezicht op hun wettelijkheid onder de bevoegdheid van de Raad van State ressorteert;

Overwegende dat verzoeker de regelmatigheid bestrijdt van de beraadslaging van de Commissie van Openbare Onderstand en van de goedkeuring door de Bestendige Deputatie, op grond van de overweging dat «de opgelegde formaliteiten van bekendmaking niet werden geëerbiedigd»; dat de regelen betreffende de verpachting van goederen toebehorende aan de Commissies van Openbare Onderstand worden bepaald bij het artikel 52 van de wet van 10 Maart 1925 tot regeling van de Openbare Onderstand; dat de wijze van verpachting van het jachtrecht op grond van dit artikel wordt bepaald door de Commissie van Openbare Onderstand, die de keuze heeft tussen de verpachting bij openbare aanbesteding of de verpachting uit de hand; dat de verpachting bij openbare aanbesteding slechts verplicht is wanneer het een eerste verhuring door de Commissie van Openbare Onderstand betreft, ofwel wanneer het de verpachting van goederen betreft waarvoor geen huur van kracht is;

Overwegende dat ofwel het huurcontract tussen de tegenpartij en Nilens, op het ogenblik dat de bestreden huurovereenkomst werd afgesloten, nog van kracht was, in welk geval op grond van het tweede lid van het artikel 52 van bovenvermelde wet de openbare aanbesteding niet verplicht was; ofwel was op het ogenblik der verpachting van het bestreden jachtrecht geen huur van kracht, in welk geval in normale omstandigheden de openbare aanbesteding verplicht was; dat nochtans op het ogenblik dezer verpachting de oproep tot de openbare mededinging onmogelijk was wegens het jachtverbod en het verbod om wapens te dragen uitgaande van de vijand; dat de oorlogsomstandigheden aldus een onoverkomelijke hinderpaal daargestelden voor de naleving van de bij het tweede lid van het artikel 52 der wet van 10 Maart 1925 bedoelde openbare aanbesteding; dat de verpachting uit de hand in die omstandigheden regelmatig is; dat het verzoek derhalve ongegrond is;

Besluit :

Artikel 1. — Het verzoek wordt verworpen.

Artikel 2. — De betaling van het recht van 300 frank ten titel van kosten, valt ten laste van de verzoeker.

.....

NOOT : 1. De verzoekschriften tot de Raad van State worden zeer dikwijls in onbeholpen en weinig duidelijke bewoordingen opgesteld. Vandaar het feit dat bij meerdere beslissingen de Raad zich verplicht ziet het verzoekschrift te interpreteren om de juiste draagwijdte van het gevraagde te bepalen. De houding van de Raad, die in zulke gevallen zonder meer tot niet-ontvankelijkheid zou kunnen besluiten, is vrij van formalisme en getuigt van een ruim begrip voor de onervarenheid van de verzoekers. Zie o.m. het advies-arrest van 4-6-1949 inzake Vandevenne (R. W., 1949-1950, 157), het advies van 7-6-1949 inzake V... (R. W., 1949-1950, 257) en het arrest van 13-7-1949 inzake Bonheure (R. W. 1949-1950, 70). Zie eveneens *Revue Communale*, 1949, blz. 197-198.

2. De Raad beschouwt het verzoekschrift als strekkende tot de nietigverklaring van :

1° een huurovereenkomst;

2° een voorafgaande beraadslaging van de Commissie van Openbare Onderstand, waarbij tot verhuring uit de hand wordt besloten;

3° een op de overeenkomst volgende goedkeuring, verleend door de Bestendige Deputatie.

De Raad verklaart zich uitdrukkelijk bevoegd op

het tweede en op het derde punt, doch bewaart het stilzwijgen over het eerste.

Blijkbaar kan een huurovereenkomst niet beschouwd worden als ressorterend onder de annulatie-bevoegdheid van de Raad van State, ook niet wanneer een administratieve overheid daarbij als partij betrokken is. Ook in Frankrijk blijft de geldigheid en de uitvoering van contractuele acten aan het contentieux der nietigverklaring onttrokken; alleen de rechter van het contract is daarover bevoegd. (A. Alibert, *Le contrôle juridictionnel de l'administration au moyen du recours pour excès de pouvoir*, blz. 80-81).

Maar de onbevoegdheid van de Raad van State tot annulatie van de huurovereenkomst sluit niet uit, dat hij wel zou tussenkomen tegenover deze acten, die men in Frankrijk noemt: «*actes détachables d'opérations administratives complexes*» (*Ibid.*, blz. 159-163). «*Le principe de cette jurisprudence est, au fond, très simple. Il consiste à distinguer: d'une part, l'opération administrative proprement dite, dont le prototype est le contrat; d'autre part, les actes administratifs qui ont décidé, autorisé, approuvé ou exécuté cette opération. Seuls ces derniers actes peuvent faire l'objet d'un recours pour excès de pouvoir*» (*Ibid.*, blz. 162). Deze formule van Alibert is op zich zelf vrij duidelijk, behalve door het gebruik der woorden «*opération administrative*», die zouden aanleiding kunnen geven tot misverstand. Verscheidene arresten van de Conseil d'Etat kunnen als toepassingen van deze idee worden aangehaald, o.m. deze van 4-8-1905, inzake Martin (*Lebon*, 1905, 749, met de merkwaardige conclusies van Romieu), van 29-12-1905, inzake Petit (*Lebon*, 1905, 1011), van 30-3-1906, inzake Ballande (*Lebon*, 1906, 279), van 5-2-1909, inzake Barla (*Lebon*, 1909, 134), van 15-5-1914, inzake Ducret e.a. (*Lebon*, 1914, 606) en van 12-7-1918, inzake Lefèvre (*Lebon*, 1918, 698). In dit laatste geval werd zelfs door de Conseil d'Etat de nietigheid van de administratieve beslissing uitgesproken op grond van illegaliteit van de clausules van het contract zelf.

Zo was er ook in de zaak Grisar een complexe rechtsverhouding voorhanden, waarin enerzijds het civiele en contractuele element aan de bevoegdheid van de Raad van State diende te ontsnappen, doch anderzijds het administratieve element wel vatbaar was voor beoordeling door de Raad in het contentieux der nietigverklaring.

Deze beslissing is zeker gelukkig te noemen. Zij vrijwaart op doelmatige wijze de rechten van derden. Zij ligt ook geheel in de lijn van artikel 92 van onze Grondwet. Daarbij is het aldus gemaakte onderscheid geheel gelijklopend met datgene dat reeds vroeger gemaakt werd binnen het raam van de voogdijbevoegdheden der hogere overheid tegenover beslissingen van lagere instanties (om. op grond van artikelen 86 en 87 der gemeentewet en van artikel 89 der provinciewet). Men vgl. hierover: *Revue communale*, 1879, bl. 273-286; L. Moreau, *L'institution du recours pour excès de pouvoir en Belgique*, blz. 281-282 en 315-317, speciaal nota 73 op blz. 315. Vgl. eveneens Verbreking, 14-2-1935, Pas. 1935, I, 156.

3. Het arrest aanvaardt de opvatting dat een vormgebrek gedekt wordt door een geval van overmacht, waardoor het naleven van de voorgeschreven vormen onmogelijk werd gemaakt. (Zie in dezelfde zin Alibert, *op. cit.*, blz. 232.)

Als overmacht beschouwt het arrest de maatregelen van de vijandelijke overheid, waardoor zij, tijdens de bezetting, de jacht en de wapendracht verboden had. Men kon zich *in casu* nochtans afvragen of deze maatregelen, die slechts de uitoefening van het verhuurd jachtrecht tijdelijk konden verhinderen, wel

een onoverkomelijke hinderpaal vormden voor de openbare aanbesteding. Deze immers was evenmin door de vijand verboden als de verhuring uit de hand.

4. In welke hoedanigheid was Grisar opgetreden? M.a.w. welk belang kon hij laten gelden? Dit punt wordt niet door het arrest aangeraakt.

5. De datum van de aangevochten beslissingen (1943 en 1944) had wellicht ook toegelaten de vraag te stellen in hoeverre de betwisting niet van vóór de afkondiging der wet van 23 December 1946 dateerde (artikel 58, wet 23 December 1946) en in hoeverre de termijn tot indienen van het verzoekschrift was geëerbiedigd (artikel 4, lid 3, der Procedure-Regeling).

J. D. M.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

16 November 1949.

Voorzitter: M. Heyse.

Raadsheren: M.M. Scheyvaerts en J. Rutsaert.

Subst. Procureur-Generaal: M. De Busscher.

Advocaten: Mrs. Nyssens, Anciaux en Ghysen.

Testament. — Verklaring van testamentaire bepalingen.

Bij de interpretatie van de wil van de erflater moet meer met zijn werkelijke bedoeling dan met de letter van het testament rekening worden gehouden. Ter opsporing van deze bedoeling heeft het vonnis a quo terecht de nadruk gelegd op de omstandigheden, die tot het maken van het testament aanleiding hebben gegeven en niet zijn betwist.

Het testament moet in zijn geheel worden beschouwd, niet zozeer naar de letter als naar de geest er van. De verschillende bepalingen belichten elkaar.

Houlteaux en cs. t/ Crets en cs.

Gezien de akte van beroep van Pascal Houlteaux, Carolus Lemmens, Antoinette Lemmens en Emile Triplet, d.d. 23 April 1948 tegen een vonnis der Rechtbank van eerste aanleg te Leuven van 28 November 1947;

Gezien het door Criquillon Bertha ingestelde tegenberoep;

Overwegende dat beroep en tegenberoep ontvankelijk zijn;

Overwegende dat de beroepenen Malby Pierre August Crets, Remy Albert Crets, Yvonna Francisca Crets, Pierre Lodewijk Crets, alhoewel regelmatig gedagvaard en opnieuw gedagvaard, geen pleitbezorger hebben gesteld en het arrest overeenkomstig art. 153 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering als op tegenspraak gewezen tussen alle partijen dient beschouwd te worden, en als niet vatbaar voor verzet;

I. — Overwegende dat het ingestelde beroep zich beperkt tot de door de eerste rechter gegeven verklaring van het testament van Lemmens Stefanie;

Overwegende dat, zoals in het vonnis a quo aangeeft, laatstgenoemde in haar testament twee hypothesen in aanmerking heeft genomen en de wijze bepaald, waarop in elk van die gevallen haar goederen moesten verdeeld worden; het eerste geval is dit, waarin zij alleen zou komen te sterven («*en cas où je viendrai seule à disparaître, je désire...*»), het tweede dit, waarin zij zelf en hare dochters zouden overlijden («*en cas où je viendrai à mourir, ainsi que mes filles, j'indique comme légataire...*»);

Overwegende dat naar aanleiding van een zelfde ge-

beurtenis moeder en dochters allen getroffen werden, doch de moeder op 5 September 1944 overleed, en haar beide dochters, haar enige erfgenen-legitimarissen, respectievelijk op 8 en 16 September 1944;

Overwegende dat beroepers hier afleiden dat, gezien de dochters overleefd hebben, de bepalingen van het testament, betreffende het geval van overlijden van de erflaatster alleen, hier hun uitwerking moeten hebben.

Overwegende dat ter interpretatie van de wil van de erflaatster meer met hare werkelijke bedoeling dan met de letter van het testament dient rekening te worden gehouden. dat, ter opsporing van deze bedoeling, het vonnis a quo terecht de nadruk legt op de omstandigheden, die tot het opmaken van het testament blijken aanleiding te hebben gegeven, en niet betwist werden; dat het namelijk opgemaakt werd ten tijde van de herhaalde bombardementen, die de ontschepping van de bondgenoten voorafgingen, met het oog op de mogelijkheid dat moeder en dochters het slachtoffer zouden worden van een zelfde oorlogsfeit;

Overwegende dat aldus moet worden aangenomen dat de tweede hypothese van het testament « au cas où je viendrai à mourir, ainsi que mes filles » niet alleen het geval omvat, waarin moeder en dochters op een zelfde ogenblik zouden overlijden of de dochters vóór de moeder, doch ook dit waarin moeder en dochters allen door een zelfde gebeurtenis of dodelijk ongeval getroffen, aan hun verwondingen zouden overlijden, al verliep een korte tijd tussen het overlijden van ieder van hen, zoals in casu, waar aan ter zelfder tijde opgelopen verwondingen de ene dochter drie dagen, de andere elf dagen na de moeder is gestorven; dat in beide gevallen de toestand practisch dezelfde is, daar de dochters in feite niet zelf van de nalatenschap van hun moeder zouden kunnen genieten, voor welke hypothese juist de moeder de personen aanwees aan wie zij wenste haar goederen te zien overgaan;

Overwegende dat het ondoeltreffend is de wil van de erflaatster om haar dochter niet te onterven in te roepen, daar volgens hare bedoeling deze wil maar het geval betrof, dat hare dochters in feite van de nalatenschap zouden kunnen genieten;

Overwegende dat beroepers de eerste rechter verwijzen zich te hebben vergist door te zeggen « dat de »erflaatster klaarblijkelijk de wil heeft uitgedrukt » haar erfgenen — haar twee dochters uitgezonderd — te onterven, vermits zij bijna het geheel van » haar nalatenschap aan derden heeft vermaakt », zulks terwijl de erflaatster geen andere erfgenen had dan hare twee dochters, op voorwaarde dat deze haar overleefden;

Overwegende dat deze kritiek niet gegrond is; dat het vonnis a quo zo moet geïnterpreteerd worden, dat het de wil van de erflaatster geweest is dat de goederen, die het voorwerp uitmaken van legaten van harentwege en die van hare nalatenschap voortkomen, in feite in het bezit van bedoelde erfgenen niet zouden komen tengevolge van de omstandigheid, dat hare twee dochters er niet werkelijk van zouden genieten;

Overwegende dat deze wil van de erflaatster moet geëerbiedigd worden; dat beroepenen er mee eens zijn dat, gezien het overleven van de dochters gedurende een korte tijdsperiode, de door de moeder in haar testament vermaakte legaten tot het beschikbaar gedeelte moeten beperkt worden;

Overwegende dat het verkeerd is te beweren dat de erflaatster aldus in de plaats van een ander (van hare dochters) zou getesteerd hebben; dat laatstgenoemde slechts over haar eigen nalatenschap beschikt heeft; dat weliswaar de aangevoerde interpretatie van het testament de dochters berooft van het beschikbaar

gedeelte van de nalatenschap van hun moeder, doch dat zulks werkelijk de bedoeling blijkt geweest te zijn van de moeder voor het geval dat hare dochters practisch van hare nalatenschap niet zouden kunnen genieten; dat het testament in zijn geheel moet genomen worden, niet zozeer naar de letter, maar naar de geest ervan; dat de ene beschikkingen de andere belichten om de bedoeling van de erflaatster beter te doen kennen, en ook de kennis van de omstandigheden, waarin het testament werd opgemaakt, daartoe bijdraagt;

II. — Overwegende dat volgens beroepenen, die desbetreffend tegenberoep aantekenen, de woorden « le contenu de la maison que j'habite, ainsi que le » linge et bijoux » uit het testament van de moeder, alsook de daarmee overeenstemmende termen uit het testament van de dochter (Gilberte Houlteaux) « de inhoud van het huis door mij bewoond met » het lijnwaad en de juwelen », ook het geld, de titels (aandelen) of andere rechten, waarvan de titels zich in dit huis bevinden, zouden omvatten;

Overwegende dat zij deze mening doen steunen op het « vrij algemeen » karakter van de termen van het testament op dit punt en op de beweerde duidelijke wil van moeder en dochter « het lot te regelen van de algeheelheid van hun patrimonium », tevens op de beschouwing, dat het niet te begrijpen ware dat zij deze belangrijke waarden zouden hebben verwaarloosd;

Overwegende dat deze beschouwingen loutere beweringen uitmaken vanwege beroepenen, waarvan de gegrondheid niet bewezen wordt; dat de redenen hier ook van toepassing zijn, welke in geval van verkoop of van schenking de wetgever in artikel 536 Burgerlijk Wetboek, er toe doen besluiten dat « verkoop of schenking van een huis met al wat zich daarin bevindt, het gereed geld niet bevat, noch de inschulden of andere rechten, waarvan de titels in het huis zouden neergelegd zijn »;

Overwegende dat deze interpretatie des te meer met de wil van de beide erflaatsters blijkt overeen te stemmen, daar, zoals de eerste rechter opmerkt, beide testamenten een onderscheid maken tussen de inhoud van het huis enerzijds, waarbij zij de huisraad en voorwerpen blijken te bedoelen, die zich normaal in huis bevinden, omdat zij er enigermate mede verbonden zijn, en de andere voorwerpen, die zich in huis bevinden, omdat zij aan de persoon toebehoren, die het huis bewoont anderzijds, onder welke laatste voorwerpen de erflaatsters alleen « het lijnwaad en de juwelen » vermelden, waaruit men wel moet afleiden dat zij de andere voorwerpen, welke tot de tweede categorie behoren, zoals geld, titels, aandelen of andere rechten, waarvan de titels in huis waren, hebben willen buiten het legaat sluiten.

III. — Overwegende dat beroepster Deswert Ernestine Marcelle in hare besluiten akte vraagt dat zij verklaart zich aan te sluiten bij de hoofd- en bijkomende besluiten van beroepers;

Overwegende dat deze beroepene weliswaar geen beroep heeft ingesteld in de bij de wet voorziene termijn, doch dat er geen bezwaar tegen bestaat haar in rechte akte te geven dat zij zich aansluit bij de besluiten der beroepers, wat er op neerkomt te verklaren, dat zij zich niet verzet tegen het toekennen aan beroepers van het voordeel van hun besluiten.

Om deze redenen,

Het Hof,

Gezien artikel 24 der wet van 15 Juni 1935, waarvan toepassing werd gedaan;

Gehoord de heer De Busscher, substituut van de

Procureur-Generaal in zijn advies, ter openbare terechtzitting uitgebracht;

Rechtdoende bij één arrest, dat overeenkomstig de bepaling van artikel 153 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering ten opzichte van alle partijen als op tegenspraak gewezen, zal worden geacht en niet vatbaar voor verzet;

Ontvangt de ingestelde beroepen en tegenberoep, geeft akte aan beroepenen Octavie Lemmens en Remy Hughe, dat zij zich gedragen naar de wijsheid van het Hof en aan beroepene Deswet Ernestine Marcelle, dat zij verklaart zich aan te sluiten bij de hoofd- en bijkomende besluiten van beroepers; verklaart de ingestelde beroepen en het tegenberoep ongegrond; bevestigt dienvolgens het vonnis a quo;

Veroordeelt beroepers in de kosten van beroep.

HOF VAN BEROEP TE GENT

2e Kamer — 9 Maart 1949.

Voorzitter: M. Thienpont.

Raadsheren: M.M. Van Wetter en Van Malleghem.
Advocaat-Generaal: M. Vanhoudt.

Fideicommiss de residuo. — Zaaksvervang. — De ter wederbelegging van de opbrengst van vervreemde vermogensbestanddelen aangekochte goederen treden in de plaats van eerstgenoemde en maken deel uit van het « residuum ». — Door de oorspronkelijke erflater aan zijn nalatenschap gegeven bestemming. — Handhaving der « bestemmingswaarde » bij wederbelegging.

De goederen, die de bezwaarde erfgenaam of legataris heeft aangekocht ter wederbelegging van de opbrengst van door hem vervreemde vermogensbestanddelen, behorend tot de hem bij wijze van fideicommiss de residuo vermaakte nalatenschap, moeten geacht worden door zaaksvervang (zakelijke subrogatie) in de plaats van de vervreemde goederen te zijn getreden, maken dus na het overlijden van de bezwaarde erfgenaam of legataris deel uit van het « residuum » en komen derhalve toe aan de verwachters.

Dit moet worden afgeleid uit de bedoeling van de oorspronkelijke erflater, die eensdeels de bezwaarde erfgenaam of legataris in de mogelijkheid heeft willen stellen in ruime mate in zijn behoeften te voorzien en hem daartoe ook het recht heeft verleend om over de goederen te beschikken, doch anderdeels aan zijn eigen erfgenamen de voorkeur heeft gegeven boven die van de bezwaarde en hun heeft willen nalaten hetgeen na het overlijden van de bezwaarde erfgenaam of legataris van de erfenis of van het legaat onvervreemd en onverteerd zou overblijven.

De vereisten voor zaaksvervang zijn aanwezig (voor die vereisten zie het arrest). De zaaksvervang volgt uit de door de oorspronkelijke erflater aan de nagelaten goederen gegeven bestemming: de « bestemmingswaarde » is bij wederbelegging blijven bestaan.

Gellynck en cs. t/ Nyffels en cs.

Overwegende dat bij akte van 6 Mei 1920 Mathilde Gellynck aan haar echtgenoot Petrus Nyffels de vollen eigendom schonk van haar roerende en onroerende goederen, voor het geval hij haar zou overleven, met vermogen erover te beschikken, doch slechts ten titel,

en onder last met zijn overlijden, deze der geschonken goederen, welke nog zouden bestaan, aan haar erfgenamen terug te keren;

Overwegende dat kort na het overlijden van zijn vrouw, Petrus Nyffels zijn intrek in een gesticht heeft genomen en de woning en de huismeubelen, die tot de huwelijksgemeenschap behoorden, heeft verkocht en de opbrengst ervan meestendeels in beurswaarden belegd; dat het geschil loopt over de vraag of appellanten, erfgenamen van Mathilde Gellynck krachtens het legaat de residuo aanspraak vermogen te maken op de helft der gelden en waarden, voortkomende van de tegeldmaking van het gemeenschappelijk huis en de gemeenschappelijke meubelen.

Overwegende dat in zake laatste wilsbeschikkingen de bedeling van den beschikker moet nagevorst worden, veeleer dan men zich aan de letterlijke betekenis der woorden moet houden, en de rechter van deze wil een geschikt uitwerksel moet verzekeren;

Overwegende dat de wet talrijke gevallen kent, waarin de rechten of voorrechten op een bepaald goed of complex van goederen door zakelijke in de plaatsstelling overgaan op waarden of goederen, die de oorspronkelijke goederen vervangen, wanneer deze vervreemd of vernield zijn (De Page-V-598), en de hedendaagse rechtsleer de gemeenschappelijke richtlijnen van deze wetteksten heeft weten te ontleden en bijzonder het beginsel der bestemming (affectation) van het goed in het licht heeft gesteld, om daaruit omstandig de bepaalde voorwaarden af te leiden, waarin de zakelijke subrogatie mag plaats vinden; dat deze voorwaarden zijn:

- 1) dat een goed of complex van goederen,
- 2) in hun geldelijke of pecuniaire waarde beschouwd,
- 3) tot een doel bestemd, waarvan de verwezenlijking uitgesteld (différée) of ten minste over zekere tijd verdeeld (échelonnée) is,
- 4) uit het vermogen zijn vervreemd,
- 5) dat deze vervreemding rechtmatig is en gedaan met de bedoeling om door wederbelegging de bestemmingswaarde te handhaven,
- 6) dat bedoelde vervreemding of verlies niet op andere wijze dan door de zakelijke subrogatie kan hersteld worden,
- 7) dat de oorsprong van het nieuw goed behoorlijk bewezen zij, dit wil zeggen blijkt dat het aangekocht of verkregen is in vervanging van het verdwenen goed (De Page, V-602 en vlg.);

Overwegende dat de belangrijke in de economische toestand ingetreden wijzigingen en zekere fiscale of bestuurlijke maatregelen de samenstelling van de vermogens grondig beïnvloeden en het noodzakelijk blijkt met deze veranderingen rekening te houden om ieders belangen te vrijwaren;

Overwegende dat, wanneer men rekening houdt met de stand der echtelingen Nyffels-Gellynck, met hun vermogen, hun leeftijd en hun betrekkingen met hun familieleden, duidelijk blijkt, dat Mathilde Gellynck er enerzijds en voornamelijk prijs op gesteld heeft, na haar dood aan haar overlevende echtgenoot de levensstandaard te verzekeren, die hij vroeger genoot, en hem machtigde de goederen, die tot haar nalatenschap behoorden, gebeurlijk te vervreemden om in zijn ruimste levensbehoeften te voorzien, maar dat zij anderzijds ook en zeer formeel de wil uitdrukte haar erfgenamen boven die van Nyffels te verkiezen en hem bepaald de last oplegde hun na zijn overlijden alle waarden na te laten, die hij niet zou verteerd hebben;

Dat de beschikster dus haar nalatenschap tot een dubbel doel heeft verbonden en bestemd: in de eerste

plaats tot levensonderhoud van haar man in de ruimste zin van het woord en in de tweede plaats tot bevoordeling van haar erfgenamen met hetgeen zou overblijven (*quod supererit*); dat zij verder haar nalatenschap uitsluitend heeft aangezien en behandeld in haar geheel in opzicht van haar pecuniaire waarde van realisatie, zonder enig acht te geven aan de genegenheids- of aandenkswaarde (*valeur d'affection* ou de *souvenir*) van om het even welk bestanddeel van haar vermogen;

Overwegende dat partijen het er over eens zijn dat de opbrengst van de verkoping van het gemeenschappelijk huis en meubelen door Petrus Nijffels aangewend is voor de aankoop van :

150.000 fr. titels Gemeentekrediet,
50.000 fr. obligaties Stad Brussel,

30 aandelen Electricité de Rosario en dat bij zijn overlijden nog 73.000 fr. in geldspeciën overbleven, die teruggevonden zijn; dat geïntimeerden zich zelf beropen op de datum dezer aankopen in de korte tijdspanne tussen de dood van Mathilde Gellijnck en die van Petrus Nijffels, om aan appellanten enig recht op deze beurswaarden en gelden te ontzeggen;

Overwegende dat buiten betwisting blijft, dat de laatste wilsbeschikkingen van Mathilde Gellijnck haar echtgenoot niet beletten tot deze vervreemdingen over te gaan en deze dus rechtmatig zijn, daar hem nooit de last was opgelegd de oorspronkelijke goederen te bewaren, wat door de wet trouwens verboden zou zijn;

Overwegende dat, zo niet duidelijk uit te maken is met welke bedoeling Petrus Nijffels tot bedoelde handelingen van verkoop en wederbelegging is overgegaan, vermoedelijk of mogelijk om zijn inkomsten te vermeerderen, (appellanten voeren trouwens niet aan dat het was om ze uit te schakelen ten bate van zijn erfgenamen) bedoelde vervreemdingen nochtans niet tot gevolg kunnen hebben hem van de enige hem opgelegde last te ontslaan en de overblijvende goederen aan de daaraan door Mathilde Gellijnck gegeven bestemming te onttrekken.

Overwegende dat in onderhavig geval al de voorwaarden van de zakelijke subrogatie verenigd zijn en dientengevolge moet worden beslist, dat hierna vermelde beurswaarden en geld de plaats hebben ingenomen der vervreemde goederen, in dewelke Mathilde Gellijnck gerechtigd was, en krachtens haar laatste wilsbeschikkingen en aan de nalatenschap gegeven bestemming, appellanten derhalve recht hebben op hun aandeel in deze waarden en in dit geld;

Om deze redenen :

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 Juni 1935;

Machtigt voor zoveel nodig alle gehuwde vrouwen, die in dit geding als partij optreden, om in rechte te staan;

Ontvangt het hoger beroep, verklaart het gegrond en rechtdoende, vernietigt het bestreden vonnis, waar het beslist « dat appellanten alleen recht hebben op die goederen der nalatenschap van Mathilde Gellijnck, welke niet onder bezwarende titel door Petrus Nijffels werden vervreemd en welke zich nog in natura in zijn erfboedel bevinden » en, dienaangaande opnieuw wijzende, zegt dat appellanten recht hebben op hun aandeel in de waarden, aangekocht door Petrus Nijffels tot wederbelegging der vervreemde goederen der nalatenschap van Mathilde Gellijnck, zijnde namelijk 150.000 fr. titels Gemeentekrediet; 50.000 fr. obligatiën Stad Brussel, 30 aandelen Electricité de Rosario, als-

ook in de 73.000 fr. in geldspeciën, die bij zijn overlijden overbleven;

Bevestigt het bestreden vonnis voor het overige;

Verwijst partijen naar de aangestelde notarissen voor verdere behandeling en desnoods vóór de rechtbank van eerste aanleg te Kortrijk, anders samengesteld, voor het beslissen over eventuele tussengeschillen;

Veroordeelt geïntimeerden in de kosten van de aanleg.

NOOT : Erfstellingen over de hand in hetgeen de erfgenaam onvervreemd en onverteerd zal nalaten, waren in de Nederlanden vóór de invoering van de Franse wetgeving zeer gebruikelijk, vooral tussen echtgenoten zonder kinderen.

In de aanvang der XIXe eeuw was de Franse rechtspraak geneigd om het fideicommiss de residuo te beschouwen als vallende onder het verbod van art. 896 C.C.; de rechtsleer dacht er anders over, omdat een dergelijke beschikking geen onvervreemdbaarheid van de goederen, geen verplichting om deze te bewaren (art. 896 lid 2, C.C.) medebrengt. Thans zijn rechtsleer en rechtspraak het eens om de geldigheid van het fideicommiss de residuo te erkennen.

In het voor het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden bestemd Wetboek 1830 (art. 963) werd het verboden, doch na de afscheiding van de Zuidelijke Provinciën bij de herziening in 1832 werd deze instelling toegelaten in art. 928 en nader geregeld in de artikelen 1036, 1037 en 1038 van het Nederlands Burgerlijk Wetboek, welke regeling echter volgens Meyers « hoogst gebrekkig is ».

Merkwaardig is het hoe de Belgische en Franse rechtspraak tenslotte zonder desbetreffende wetsbepalingen tot na verloop van tijd ten aanzien van de geldigheid van het fideicommiss de residuo hetzelfde standpunt heeft aanvaard als de Nederlandse wetgever in 1832.

De in bovenstaande arrest behandelde vraag of door wederbelegging verkregen goederen geacht moeten worden in de plaats te zijn getreden van de vervreemde goederen, welke behoorden tot de fideicommissaire nalatenschap, is in de Nederlandse wet niet geregeld. Wel blijkt uit art. 1038 B.W., dat de verwachter recht heeft op de gereede penningen en de opbrengst van vervreemde voorwerpen, voor zover nog overig.

Meyers (Asser's Handleiding, deel IV, 4^e druk, blz. 461-462) verkondigt dienaangaande in zeer eenvoudige woorden als volgt dezelfde mening als de in bovenstaand arrest aanvaarde : « Volgens aard en strekking van het fideicommiss de residuo omvat het niet alleen de opbrengst van vervreemde voorwerpen, maar ook hetgeen als wederbelegging met die opbrengst aangekocht is. » Hij verwijst daarbij naar een arrest van het Hof te 's Hertogenbosch d.d. 14 April 1914, N.J. 1915, 522, waarin wordt gezegd : de opbrengst is nog, hoe- wel in andere vorm, onverteerd aanwezig.

Zie ook onderstaande arbitrale beslissing d.d. 8 September 1949. Over het fideicommiss de residuo zie De Page, VIII/II, nr 1750; Kluytens, III, 2e druk, nr 283; Planiol-Ripert, Traité élémentaire, III, nr 3891 e.v., Mr. Ronse, het Fideicommiss de residuo, Tijdschrift voor Notarissen, 1949, 1-10, en over de zaaksvervanging (subrogation réelle) : De Page, V^e, nrs 593-616.

PARTICULIERE ARBITRAGE TE ANTWERPEN

8 September 1949

Arbiter : Mr J. de Raedemaeker.

Advocaten : Mrs. H. Deckers en K. Verbaet.

Fideicommis de residuo. — Zaaksvervang. — De ter wederbelegging van de opbrengst van vervreemde vermogensbestanddelen aangekochte goederen, treden in de plaats van eerstgenoemde en maken deel uit van het « residuum ». — De tot het « residuum » behorende goederen zijn niet verbonden voor de schulden van de overleden bezwaarde erfgenaam of legataris.

Een making bij wijze van fideicommis de residuo omvat een dubbele rechtstreekse instelling : die van de onmiddellijke legataris (bezwaarde legataris) en die van de verwachter, deze laatste onder de opschortende voorwaarde, dat bij het overlijden van de bezwaarde legataris een « residuum » zal aanwezig zijn.

Bij de wederbelegging van de opbrengst van door de bezwaarde legataris vervreemde goederen, behorend tot de hem bij wijze van fideicommis de residuo vermaakte nalatenschap, moet worden aangenomen, dat de aldus verkregen goederen door zaaksvervang. zijn getreden in de plaats van de vervreemde.

Een niet-aanvaarden van zaaksvervang. zou er toe leiden, dat het fideicommis de residuo een dode letter zou blijven door de eenvoudige verkoop van tot de nalatenschap behorende goederen en de aankoop van andere goederen met de opbrengst. Een dergelijke opvatting zou het onder bepaalde omstandigheden de bezwaarde erfgenaam of legataris onmogelijk kunnen maken de testamentaire beschikking te eerbiedigen, bv. wanneer hij wegens ont-eigening of het aan bederf onderhevig zijn van enig goed genoot mocht zijn het te gelde te maken.

De zaaksvervang. vindt haar rechtsoorzaak in de door de oorspronkelijke erflater aan zijn nalatenschap gegeven bestemming.

Vermoedens voor al dan niet verkrijging door wederbelegging.

Op de tot het « residuum » behorende goederen kan geen verhaal worden gezocht voor de schulden van de overleden bezwaarde erfgenaam of legataris, daar zij niet deel uitmaken van diens nalatenschap.

Naedts-De Beuckelaer en cs. t/ Verlaet en cs.

Gezien het compromis van 10 December 1948 en de wijziging er van d.d. 25 April 1949, hetwelk hieraan gehecht blijft ;

Overwegende dat de betwisting gaat over een incident van de vereffening en verdeling der eerste gemeenschap, bestaan hebbende tussen wijlen Henri De Beuckelaer en dame Maria Verlaet, en der nalatenschap van de eerste, welke betwisting is gerezen in de volgende omstandigheden :

Wijlen Henri De Beuckelaer, in leven natiebaas, was gehuwd onder het stelsel der wettelijke gemeenschap met Maria Verlaet, volgens akte verleden voor notaris Jan Teurlings de 3e Januari 1911. In deze akte werd een precipuut bepaald (art. 2) ten voordele van de langstlevende der toekomstende echtgenoten op al de meubelen, zilverwerk, juwelen, lijflinnen, huishoudlijnwaad, klederen en alle andere voorwerpen, door de wet als roerend beschouwd, gediend of toebehoord hebbende aan hun beiden of aan een van hen om er de volle eigendom en het volle genot van te hebben, te rekenen van de overlijdensdag van de eerst-

stervende, zijnde echter in deze vooruitgift niet begrepen het liggend geld, de renten, openbare fondsen, schuldvorderingen en alle andere waarden van dezelfde aard ;

Verder (art. 3) ene gift mortis causa, door de aanstaande echtgenote in geval van langst leven van de aanstaande echtgenoot aan deze gedaan ; gift dewelke ingevolge de omstandigheden vervallen is ;

Door akte van 19 Juli 1922 ontving notaris Koelman het authentieke testament van Henri De Beuckelaer, door hetwelk deze zijn echtgenote aanstelde als enige algemene erfgename van zijn roerende en onroerende goederen, in volle eigendom ; met bepaling nochtans, dat bij het overlijden der begiftigde het alsdan overblijvende zou verdeeld worden in drie delen, zijnde de twee derden gezamenlijk aan de kinderen van Frans De Beuckelaer en van Catharina De Beuckelaer, respectievelijk broeder en zuster van de testateur, en het overige deel aan Victor Verlaet, zijn schoonbroeder.

Henri De Beuckelaer overleed de 19e Augustus 1926 zonder reservataire erfgenamen achter te laten ;

De gemeenschap bestond volgens de bestaande bescheiden, buiten de goederen die het voorwerp waren van het precipuut, uit een eigendom Cogelsplein 30 te Deurne, aangekocht met de gemeenschappelijke penningen en een aantal beurswaarden, waarvan de 14e September 1926 inventaris werd opgemaakt door notaris Koelman ;

De nalatenschap van Henri De Beuckelaer bestond aldus uit de helft van die bestanddelen.

Dame Maria Verlaet, enige erfgename ingevolge hogervermelde bescheiden, doch met voorbehoud betreffende het residuum hiervoor aangehaald, hertrouwde met Jacobus Van der Stee onder het stelsel der scheiding van goederen, ingevolge huwelijkse voorwaarden, verleden door notaris Koelman op 19 Augustus 1927 ;

De heer Jacobus Van der Stee overleed de 24e December 1940 ; dame Maria Verlaet overleed de 1e Januari 1947.

Overwegende dat de aanleggers beweren, dat krachtens het authentieke testament van 19 Juli 1922 in de nalatenschap van wijlen Henri De Beuckelaer moet worden teruggebracht als zijnde overgebleven goederen :

- 1) de helft van de verkoopprijs van het huis Cogelsplein 30 te Deurne, bij het overlijden van dame Verlaet nog aanwezig en op licitatie verkocht,
- 2) de helft van de openbare fondsen, aanwezig bij het overlijden van dame Verlaet en op haar naam bij de Nationale Bank aangegeven naar aanleiding der monetaire wetgeving ; zijnde deze fondsen volgens aanleggers een wederbelegging van die, in de inventaris van 14 September 1926 opgenomen,
- 3) de helft van een postzegelverzameling, thans in handen van verweerster, dame Van de Voorde-Verlaet,
- 4) de helft van het liggend geld, vermoedelijk aanwezig geweest bij het overlijden van Henri De Beuckelaer en door de aanleggers ex aequo et bono geschat op Fr. 30.000.

Overwegende dat deze geschilpunten de volgende vragen doen rijzen :

1. Of het « residuum » moet bestaan uit dezelfde goederen, die bij het overlijden der erflaters bestonden, en niet uit die, welke er de plaats van hebben ingenomen ; met andere woorden, of zaaksvervang.

ging (subrogation réelle) moet worden aangenomen of niet.

Overwegende dat de testamentaire beschikking in zake geen verboden substitutie noch zelfs een substitutie is, vermits de aangestelde legataris geen verplichting van bewaring heeft en de volledige beschikking behoudt over de nalatenschap, en anderzijds de residuaire begiftigden aangeduid zijn en ten tijde van het overlijden van de erflater bekwaam om als dusdanig op te treden ;

Overwegende dat zulke testamentaire beschikking een dubbele rechtstreekse instelling vervat : die van de onmiddellijke legataris en die van de residuaire erfgenamen, onder deze laatste de opschortende voorwaarde, dat er residuaire goederen zullen bestaan ;

Overwegende dat de rechten zowel als de verplichtingen van iedere geoorloofde rechtshandeling, voor zover het immer mogelijk is, hunne uitvoering moeten bekomen ; dat verder die rechten en verplichtingen moeten uitgevoerd worden in de zin, die bij hun ontstaan bestond, en te goeder trouw ;

Overwegende dat de meeste schrijvers nu in die zin aanvaarden, dat de legataris van een nalatenschap, met het « residuum » belast, de goederen dezer nalatenschap niet kan wegschenken ; dat die mening haar steun in gezegde opmerkingen moet vinden ; dat immers de erflater door zijn uitgesproken wil, de erfgenaam of legataris door zijn aanvaarding, en de residuaire erfgenaam door de aanvaarding van zijn voorwaardelijk recht, allen een gemeenschappelijke bedoeling hebben voor wat betreft de lotsbeschikking van de nalatenschap, en zij dan ook bona fide de normale gang van die lotsbeschikking dienen te eerbiedigen ;

Overwegende dat het gestelde vraagstuk moet onderzocht worden in het licht van dezelfde principes ;

Overwegende dat het niet-aanvaarden van zaaksvervanging in de betwiste aangelegenheid er toe zou leiden, enerzijds dat een testamentaire beschikking met voorbehoud van het residuum dode letter zou blijven, vermits de eenvoudige omwisseling van de bestanddelen der nalatenschap in andere waarden, de testamentaire beschikking ab ovo zonder uitwerking zou laten, en bovendien de erfgenaam aldus, op onrechtstreekse wijze, immer het verbod om testamentair of om niet te beschikken over de goederen, met het « residuum » belast, gemakkelijk zouden kunnen omzeilen ;

Overwegende anderzijds dat zulke opvatting insgelijks de wil en het recht van de erfgenaam zou ontzenuwen om een eventueel residuum over te laten en aldus de testamentaire beschikking te eerbiedigen, vermits hij buiten zijn wil kan genoopt worden, b.v. in geval van onteigening of vergankelijkheid van zekere delen der nalatenschap of van de algeheelheid daarvan, goederen te gelde te maken en om te zetten in andere ;

Overwegende dat de zakelijke subrogatie, hetzij door de wet bepaald, hetzij conventioneel ontstaan, veronderstelt, dat een bepaald goed of een geheel moet vervangen worden door een ander ten gevolge van het gevaar dat het te gronde gaat ; dat bijgevolg de subrogatie objectief of zakelijk moet zijn, dit wil zeggen enkel geschieden in het belang van en voor de noodwendigheid van het goed, en niet een subjectief doel mag nastreven, zoals b.v. een verboden substitutie of een bepaalde nieuwe bestemming, hetgeen de « in de plaatsstelling » of subrogatie uitsluit ;

Overwegende dat in deze de subrogatie haar rechts-oorzaak vindt in de bestemming, door de erflater aan de erfenis gegeven ; dat deze de erfenis als een geheel

heeft beschouwd, ter beschikking staande van de erfgenaam, met bepaling nochtans van begiftiging van het eventueel residuum ; hetgeen beduidt dat de erfenis in haar geheel en als dusdanig zal blijven voortbestaan, voor zoveel de erfgenaam er niet over beschikt ;

Overwegende dat, aldus beschouwd, de goederen, die door wederbelegging of verwisseling zijn verkregen, de plaats hebben ingenomen der vervreemde goederen ten einde de aan de nalatenschap gegeven bestemming te bewaren ;

Overwegende dat weliswaar de omwisseling van goederen in andere of in speciën ten gevolge van de vermenging van patrimonium, die er kan uit voortvloeien, de bewijsvoering moeilijk of zelfs onmogelijk kan maken voor de residuaire erfgenamen, die de last van die bewijsvoering hebben, betreffende het vaststellen van het residuum. Dat zulks uit de aard der zaak zelf voortspruit ; doch dat zulks geen afbreuk aan het principe kan doen ; dat trouwens, zoals verder aange-toond, die bewijsvoering, dewelke door alle middelen geschieden mag, in zake niet onmogelijk is. zij het dan ook in beperkte mate ;

Overwegende desaangaande voor wat het vaststellen van het residuum betreft :

- 1) dat er geen betwisting bestaat betreffende de wederhelft van de verkoopwaarde op licitatie van het huis Cogelslei, 30 te Deurne,
- 2) dat, gezien de algemene bewoordingen van het precipuut, in het huwelijkscontract van 3 Januari 1911 vastgelegd, niet als residuum in aanmerking komen : juwelen, linnengoed, meubelen en alle dusdanige voorwerpen, dewelke in de nalatenschap van wijlen dame Maria Verlaet blijven,
- 3) dat voor wat betreft de helft der beurswaarden, de vraag zich aldus stelt : of de waarden opgesomd bij het overlijden van Henri De Beuckelaer in de inventaris van 14 September 1926 wel degelijk vervangen werden door de nog bestaande, welke door dame Maria Verlaet werden aangegeven aan de Nationale Bank te Antwerpen ter gelegenheid van de monetaire wetten ;

Overwegende dat, om bevestigend op die vraag te antwoorden, een beroep kan worden gedaan op de volgende omstandigheden :

- 1) de inventaris, de 14e September 1926 opgemaakt door notaris Koelman, waarin de alsdan bestaande portefeuille wordt vermeld,
- 2) de aangifte van een portefeuille door dame Maria Verlaet, gedaan ter gelegenheid der monetaire wetten en de afwezigheid van verklaring van deviezen,
- 3) het tweede huwelijk, aangegaan door dame Maria Verlaet, kort na het overlijden van Henri De Beuckelaer, en ditmaal onder het stelsel der scheiding van goederen,
- 4) de zeer bescheiden levenswijze der echtgenoten Van der Stee-Verlaet en de geringe nalatenschap van Van der Stee.

Overwegende dat hieruit kan vermoed worden, dat Maria Verlaet het uitsluitend beheer van hare goederen (deel in de gemeenschap H. De Beuckelaer-Verlaet en nalatenschap van De Beuckelaer) heeft waargenomen, en er mag vermoed worden dat, zoals het merendeels vereist is in het belang der goede verzorging en bewaring van een portefeuille, zij achter-eenvolgens tot verkoop en wederbelegging van de gelegateerde portefeuille overging en de bestaande waarden op de dag van haar overlijden de waarde vertegenwoordigen, het weze met aangroei of met nominale waardeschommelingen tengevolge van de waarde-

vermindering van het geld of koersaleas, van de portefeuille, bestaande bij het overlijden van Henri De Beuckelaer ;

Overwegende anderzijds dat de bescheiden middelen en nalatenschap van de echtgenoot in tweede echt van Maria Verlaet doen vermoeden, bij afwezigheid van alle tegenstrijdig bestanddeel, dat de portefeuille, door Maria Verlaet aangegeven ter Nationale Bank niet de vrucht kan zijn van schenkingen of dergelijke door haar echtgenoot in tweede echt aan haar gedaan ; dat trouwens de tegenovergestelde mening de vraag zou doen rijzen welke bestemming aan de opbrengst van de portefeuille, zoals ze eerst bestond, gegeven werd ; dat evenmin aangevoerd wordt dat de aflijvende Maria Verlaet door eigen verdiensten enig vermogen zou hebben verworven ; dat dan ook volgens alle bekende gegevens der zaak en gezien de praktische onmogelijkheid van reconstructie der verschillende bewerkingen betreffende de wederbeleggingen, in billijkheid mag worden aanvaard dat beide echtgenoten een eenvoudig bestaan hebben geleid, en Maria Verlaet er prijs op heeft gesteld de portefeuille als eventuele reserve te bewaren ; dat dan ook bedoelde portefeuille voor de helft als residuaire goed moet worden aangezien ;

4) Dat, wat betreft de beweerde liggende gelden, er moet aangestipt worden dat, mochten die gelden bestaan hebben bij het overlijden van Maria Verlaet, het vooreerst bewezen moet worden, dat zij bij het overlijden van Hendrik De Beuckelaer bestonden. Dat desaangaande geen enkel gegeven bestaat of wordt aangevoerd, dat er liggende gelden voorhanden waren bij het overlijden van Henri De Beuckelaer, en anderzijds dat er geen aangifte van bankbiljetten geschiedde bij toepassing der monetaire wetten, waaruit kan afgeleid worden dat er alsdan geen liggende gelden voorhanden waren en bijgevolg, mochten er nu bestaan, deze niet als residuaire goederen kunnen worden aangemerkt ;

5) dat voor wat betreft de wederheft in een postzegelverzameling, niet blijkt uit de bestanddelen des gedings, dat deze verzameling, ten minste zoals zij nu is samengesteld, bestaan zou hebben bij het overlijden van Henri De Beuckelaer (19 Augustus 1926) ; dat trouwens deze verzameling door een der strijdende partijen, met name Victor Verlaet, als zijn eigendom wordt bestempeld, met de bemerking dat wijlen dame Maria Verlaet slechts zou opgetreden zijn als bemiddelares om zekere zegels te verkopen of te ruilen voor rekening van hem, Victor Verlaet ; dat door geen der partijen wordt aangetoond welke persoonlijke belangstelling wijlen Henri De Beuckelaer in zulkdanige liefhebberij zou gesteld hebben, en evenmin of op de datum van zijn overlijden de verzameling bestond of in welke mate ; dat bijgevolg geen bewijs of ernstige vermoedens voorhanden zijn, dat de verzameling onder de residuaire goederen moet opgenomen worden,

2. *Of, zoals verweerders het aanvoeren, de residuaire goederen verbonden zijn voor de schulden der nalatenschap van wijlen Maria Verlaet.*

Overwegende dat de erfgenamen, zijnde de erfgenamen van wijlen Maria Verlaet, in haar rechten en verplichtingen treden ; dat ten aanzien van de residuaire goederen hun toestand de volgende is : dat die goederen het voorwerp zijn ener testamentaire beschikking van wijlen Henri De Beuckelaer, beschikking volgens dewelke de residuaire erfgenamen door de erflater rechtstreeks werden begiftigd, hetzij dan ook onder opschortende voorwaarde ; dat dan ook tegenover de erfgenamen van wijlen dame Verlaet, deze

residuaire goederen te beschouwen zijn als buiten de erfenis dezer laatste staande en bijgevolg niet kunnen aangesproken worden ter dekking van het passief ener nalatenschap, tot dewelke zij niet behoren.

Om deze redenen :

Wij, Scheidsrechter, beslissende volgens de macht, Ons bij het compromis toegekend, alle andere besluiten of beweringen verwerpende, zeggen dat enkel als residuaire goederen in aanmerking komen en verder te verdelen zijn volgens de beschikkingen van het testament van wijlen Henri De Beuckelaer van 19 Juli 1922, de volgende goederen :

1. — de helft van het huis Cogelslei 30 te Deurne of van de prijs, door licitatie er van voortkomende,

2. — de helft van de portefeuille, zoals opgesomd in de inventaris, door notaris Gheys opgemaakt de 30e Juli 1948.

Veroordelen ieder der partijen tot de helft der kosten.

NOOT : Verg. hoger het arrest van het Hof van Beroep te Gent, d.d. 9 Maart 1949, met noot.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE LEUVEN

1e Kamer — 24 Maart 1949.

Voorzitter dd. : M. Versele.

Rechters : M.M. Meulemans en Legrand.

Advocaten : Mrs. Dewachter (Brussel) en Hermans.

Tijdelijk bediende bij een openbaar bestuur. — Niet toepasselijkheid van art. 130 bis Gemeentewet.

Art. 130 bis, lid 3, van de Gemeentewet, mist toepassing ten aanzien van een tijdelijk bediende bij de gemeentelijke ravitaillingsdiensten in oorlogstijd. Die bediende was ten behoeve van de Gemeente werkzaam onder het stelsel van de wet van 7 Augustus 1922 en niet onder dat van de Wet van 30 Juli 1903 met de daaraan verbonden waarborg van art. 130 bis Gemeentewet.

Gemeente Keerbergen t/ Roelens Maurice.

Gezien de proces-stukken, hoofdzakelijk het in regelmatige uitgifte voorgelegd vonnis, op 20 October 1948 tussen partijen gewezen door de heer Vrederechter van het Kanton Haacht, en dat regelmatig en tijdig in hoger beroep werd bestreden door een op 26 Januari 1949 door Deurwaarder Georges De Ruyter betekend exploit ;

Gehoord partijen ter zitting van 3 Maart 1949 in haar middelen en besluiten, de appellante vertegenwoordigd zijnde door het college van Burgemeester en Schepenen, hiertoe gemachtigd door de gemeenteraad bij beslissing van 13 December 1948 ;

Overwegende dat partijen er over akkoord gaan dat Roelens Maurice, op 8 Maart 1941 tot bediende bij de ravitaillingsdiensten der gemeente Keerbergen benoemd, op 4 April 1942 uit deze bediening werd ontslagen ingevolge beslissing van het College van Burgemeester en Schepenen, zonder dat hem de gelegenheid werd gegeven verweer te voeren en te laten acteren ; dat insgelijks onbetwist blijft, dat Roelens Maurice, op 1 December 1942 terug in dienst genomen, nooit werd uitbetaald over de periode, tijdens dewelke hij uit zijn bediening verwijderd is gebleven ;

Overwegende dat appellante, hiertoe in eerste aanleg door geïntimeerde gedagvaard, bij het bestreden vonnis werd veroordeeld tot betaling ener som van 9.820 fr. aan geïntimeerde, zijnde het bedrag der wedden en vergoedingen, waarvan deze laatste tussen 4 April en 1 December 1942 beroofd was gebleven;

(zonder belang).

Overwegende dat appellante terecht aan het vonnis a quo verwijt de toepasselijkheid van artikel 130bis, paragraaf 3, van de Gemeentewet terzake te hebben aangenomen; dat inderdaad vaststaat, dat geïntimeerde slechts een tijdelijke bediende was, met andere woorden een bediende, aangeworven voor een in se naar de tijd beperkte opdracht, zijnde de door de oorlogstijd noodzakelijk geworden ravitailleringstaken; dat geïntimeerde aldus ten behoeve van appellante presteerde onder het regiem der wet van 7 Augustus 1922 en niet onder dat van de wet van 30 Juli 1903, met de er aan gehechte waarborg van artikel 130bis van de Gemeentewet (Cass. I^o kamer 7-10-1943, i.z. C.O.O. Anderlecht tegen Heureman. Zie Pas. 1943-I-382).

Om deze redenen,

De Rechtbank,

Ontvangt het hoger beroep en verklaart het gegrond; Dienvolgens doet het vonnis a quo te niet.

NOOT: Verg. Arbeidsgerecht Antwerpen, 13 Juni 1949, R.W. 1849/50, 363.

BURGERLIJKE RECHTBANK VAN ANTWERPEN

5e Kamer. — 8 April 1949.

Voorzitter: M. Desolre.

O. M.: M. Dillen.

Pleiters: Mrs. Majean, Van Oekel en J. Mertens.

Verbeurdverklaring. — Omvang van de verbeurdverklaring krachtens art. 123 quinquies W.v.S. — Rechten van de schuldeisers?

Krachtens art. 123 quinquies W. v. S. kunnen de voorwerpen, waarmede het strafbaar feit is gepleegd, worden verbeurdverklaard, zelfs indien zij aan de veroordeelde niet in eigendom toebehoren.

De krachtens art. 123 quinquies W. v. S. verbeurdverklarde goederen zijn onttrokken aan de gemeenschappelijke waarborg voor de schuldeisers en de verkoop daarvan heeft niet ten gevolge, dat de opbrengst terugvalt in het vermogen van de schuldenaar; deze opbrengst behoort toe aan de Staat en kan derhalve niet geldig in beslag worden genomen door de schuldeisers van de veroordeelde.

Govaerts G., A. en L. t/ Dienst van het Sequester. Dienst van het Sequester t/ Belgische Staat (Ministerie van Financiën).

Aangezien bij vonnis van de heer Vrederechter van het kanton Borgerhout d.d. 28 Juni 1946, de heer L. Van Hoet, de Mij L. Van Hoet & Co en de heer Sano in hoedanigheid van sequester veroordeeld werden tot betaling van 122.700 frank wegens vervallen huurgelden; dat dit vonnis bevestigd werd in beroep op 4 November 1946; dat op 11 September 1946 de Dienst van het Sekwester het beheer der goederen van de vennootschap in handen nam, zich verzette tegen de ontruiming en geen gevolg gaf aan de ver-

zoeker, strekkende tot betaling van de vervallen huurgelden; dat op 23 Mei 1947 de heer Van Wassenhove, deurwaarder, ten verzoeken van de Dienst van het Sekwester tot de verkoop overging van de machines en het materiaal van de Mij L. Van Hoet & Co; dat de aanleggers beslag hebben gelegd in handen van de deurwaarder op de gelden, voortkomende van deze verkoop en thans de geldigverklaring vragen van het beslag; dat de Dienst van het Sekwester, de Belgische Staat, Ministerie van Financiën, in tussenkomst heeft geroepen; dat de beide zaken verknocht zijn en dienen samengevoegd te worden;

Aangezien de Dienst van het Sekwester opwerpt dat de titel, krachtens dewelke beslag gelegd werd, d.w.z. het vonnis van 4 November 1946, aan hem niet kan worden tegengeworpen, omdat hij niet in de procedure werd betrokken; dat zulks onjuist is; dat wijlen Mr Sano door de Rechtbank als sequester aangesteld was geworden en in de zaak betrokken werd; dat, toen de Dienst van het Sekwester het beheer bekwaam, hij geen mandataris aanstelde, doch stilzwijgend aan Mr Sano toeliet verder te beheren; dat de expert-boekhouder, die door de Dienst met het onderzoek belast werd, zelfs op 12 December 1946 nog schreef, dat Mr Sano nog steeds mandataris was; dat wijlen Mr Sano dus moet beschouwd worden als hebbende beheerd met goedkeuring en met stilzwijgend mandaat van de Dienst, zodat het vonnis van 4 November 1946 aan de Dienst kan worden tegengeworpen;

Aangezien echter ten gronde blijkt dat de gelden, waarop beslag werd gelegd, voortkomen van de verkoop der machines, welke door het vonnis van de Krijgsraad van 26 Februari 1947 verbeurd verklaard werden krachtens artikel 123 quinquies W. v. S., als zijnde voorwerpen, die gediend hebben tot het plegen van de misdaad; dat bij toepassing van artikel 123 quinquies de verbeurdverklaring moet uitgesproken worden, zelfs indien de voorwerpen, die tot het plegen gediend hebben, niet eigendom zijn van de veroordeelde; dat de omstandigheid dat de verkochte machines eigendom zijn geweest van de Mij Antwerpsche Metaalwerken, welke niet veroordeeld werd, dus ter zake zonder belang is;

Aangezien artikel 1 van de B. W. van 10 Januari 1946 hier niet kan ingeroepen worden; dat bedoeld artikel bepaalt, dat afgeweken wordt van het principe, vastgelegd in artikel 2093 B.W. in der wijze dat, in geval van vereffening en verdeling van de opbrengst onder de schuldeisers, de Staat voor de bedragen, welke hem toegekend werden bij wijze van schadevergoeding en teruggave, slechts na de andere schuldeisers mag betaald worden; dat deze afwijking tot een algemeen principe van ons recht niet mag uitgebreid worden; dat de voorwerpen, die verbeurd verklaard werden en die dus ingevolge het vonnis eigendom worden van de Staat, niet voorzien werden in de B.-W. van 10 Januari 1946; dat zij onttrokken worden aan het gemeenschappelijk pand van de schuldeisers en bijgevolg aan het voorrecht dat hun verleend wordt door bedoelde B.-W.; dat de verkoop van die voorwerpen niet tot gevolg heeft de opbrengst terug in het vermogen van de schuldenaar te doen vallen; dat deze opbrengst integendeel aan de Staat behoort en dat derhalve het door schuldeisers van de veroordeelde op die sommen gelegd beslag ongeldig is;

Om deze redenen,

De Rechtbank, gehoord in openbare zitting van heden het eensluidend advies in de Nederlandse taal van de heer Dillen, Substituut van de Procureur des Konings;

Recht doende op tegenspraak,
 Alle strijdige besluiten van de hand wijzende;
 Voegt de zaken sub nummers 20.638 en 22.530, samen;
 Geeft akte aan de Dienst van het Sekwester van zijn schatting;
 Verklaart de eis van aanleggers ontvankelijk, doch ongegrond;
 Wijst hen af en verwijst hen in de kosten, waaronder begrepen die van tussenkomst.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE GENT

4e Kamer — 23 October 1948.

Voorzitter : M. Saverys.

Referendaris : M. Cloquet.

Pleiters : Mrs. Mys en Van Nieuwenhuyze (Brussel)

Onerlijke mededinging. — Bevoegdheid ratione loci.

De ratione loci bevoegde rechter om kennis te nemen van een vordering tot schadevergoeding op grond van oneerlijke mededinging is : 1° de rechter van de woonplaats van de schuldenaar; 2° de rechter van de plaats, waar de schadevergoeding moet betaald worden, d.i. insgelijks die van de woonplaats van de schuldenaar, daar de schuld een geldsom tot voorwerp heeft (haalschuld); 3° de rechter van de plaats waar de daden van oneerlijke mededinging hebben ingewerkt op de geest van de cliënteel, bij deze verwarring hebben gesticht en de naam van de benadeelde partij in discrediet hebben gebracht.

Niet bevoegd is de rechter van de plaats, waar de benadeelde zijn handelsbedrijf uitoefent.

Rombout t/ Govaert.

Overwegende dat de vordering er toe strekt verweerder te horen veroordelen om aan eiseres de som van 50.000 frank te betalen, als schadevergoeding wegens daden van oneerlijke mededinging, welke verweerder te haren nadele zou hebben gepleegd;

Overwegende dat verweerder de bevoegdheid ratione loci van de zittinghoudende Rechtbank betwist, omdat hij te Koekelberg woont en omdat volgens hem geen enkel feit de bevoegdheid van de Rechtbank te Gent rechtvaardigt;

Overwegende dat de bevoegdheid ratione loci in zake quasi-delictuele verantwoordelijkheid kan gevestigd worden hetzij naar de woonplaats van de schuldenaar van de vergoeding, hetzij naar de plaats waar de vergoeding moet betaald worden, dit wil zeggen eveneens naar de woonplaats van de schuldenaar, wanneer zoals in onderhavig geval de beweerdde schuld in een geldsom bestaat en dus haalbaar is, hetzij naar de plaats waar de verbintenis is ontstaan;

Overwegende dat de quasi-delictuele verbintenis niet noodzakelijk ontstaat ter plaatse waar de fout werd begaan doch wel op de plaats waar de door de fout veroorzaakte schade zich verwezenlijkt;

Overwegende dat de schade in zake oneerlijke mededinging in de verwarring en in het discrediet bestaat welke de verweten daden in de geest van de cliënteel brengen ten aanzien van de firma of van de producten van de benadeelde handelaar;

dat zulke schade zich verwezenlijkt ter plaatse waar bewuste daden de cliënteel hebben getroffen;

Overwegende dat eiseres niet beweert en dat, verweerder betwist dat de daden, waarop hij de vordering steunt, de cliënteel getroffen hebben in het gebied van de Gentse Rechtbank, zodat deze ratione loci onbevoegd is;

Overwegende dat eiseres, om de bevoegdheid van de Rechtbank te Gent te rechtvaardigen, een vonnis inroep van de Rechtbank van Koophandel te Kortrijk (10 Mei 1930, J. C. F. 1930, nr 5.032), luidens hetwelk bevoegd is de Rechtbank van de plaats, waar de eiser zijn handelsbedrijvigheid uitoefent, omdat de schade hem aldaar treft in bedoelde bedrijvigheid;

Overwegende dat er geen reden bestaat om te beschouwen dat de oneerlijke mededinging een handelaar treft enkel in zijn handelsbedrijvigheid;

dat zij hem inderdaad, meer algemeen, treft in zijn geheel vermogen;

nu, dat het patrimonium, als algemeenheid van goederen, van de persoon onafscheidbaar is en daarom ook geacht wordt gecentraliseerd te zijn ter woonplaats van de persoon (Planio, *Traité élémentaire*, deel I, nrs 563 en 2.148-4°);

dat de bevoegdheid derhalve in het voorgestelde systeem zou dienen bepaald te worden door de woonplaats van de schuldeiser en niet door de plaats van zijn handelsbedrijvigheid;

doch overwegende dat voormelde rechtspraak — welke trouwens alleenstaande blijkt te zijn — de vergissing begaat de verplichting tot herstelling te doen ontstaan uit het uiteindelijk gevolg van de fout en op de plaats waar het nadeel zich finaal geldelijk laat gevoelen in het vermogen van het slachtoffer;

dat de schade zich nochtans in werkelijkheid onmiddellijk verwezenlijkt op het ogenblik dat de handelaar bij de cliënteel gediscrediteerd wordt, dat is op de plaats waar bewust cliënteel door de oneerlijke daden getroffen is;

dat het verlies aan winsten, door de benadeelde handelaar geleden, het noodzakelijk gevolg is van de onthouding van de cliënteel, dat deze onthouding het noodzakelijk gevolg is van het door de mededinger berokkend discrediet, doch dat dit discrediet als de eerste vorm voorkomt van de toegebrachte schade;

Om deze redenen,

De Rechtbank,

Verklaar zich onbevoegd ratione loci, wijst dienvolgens de vordering van de hand als uit dien hoofde niet ontvankelijk;

Verwijst eiseres in de kosten.

NOOT : Vergelijk benevens de rechtsleer en de rechtspraak, aangehaald in het vonnis der Rechtbank van Koophandel te Kortrijk, waarvan sprake in bovenstaand vonnis, Brussel, 15 April 1891, B. J. 1891, 537; Antwerpen, 19 December 1896, P.A. 1897, I, 153; Namen, 11 Februari 1905, P.P. 1906, 675; R. Brussel, 14 Maart 1932, P. P. 1932, 284; H. R. Brussel, 12 Mei 1934, P. P. 1934, nr 378; H. R. Brussel, 18 Februari 1936, J. C. B. 1936, bl. 280; Voorzitter H. R. Brussel, 3 December 1936, J. C. B. 1938, bl. 274.

A. C.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

VREDEGERECHT TE ANTWERPEN

Tweede Kanton. — 24 Februari 1949.

Vrederechter : M. Jans.

Pleiters : Mrs. J. De Schryver en Braekers.

Buitengewoon huurrecht. — Wettelijke huurverlenging niet overdraagbaar, ook niet t.a.v. handelshuizen.

De wettelijke huurverlenging is niet voor overdracht vatbaar (art. 5 van de wet van 31 Juli 1947); dit geldt zowel voor handelshuizen als voor particuliere woningen. De huur is derhalve beëindigd door de voor de onderverhuuring gedane opzegging.

Dubois t/ Maes.

.....
Overwegende dat tweede verweerster van aanlegger in huur heeft genomen een gedeelte van het huis, gelegen te Antwerpen, Hopland, 59, bestaande uit het gelijkvloers met winkel, kelderkeuken, alsook een slaapkamer en W.C. op de derde verdieping;

Overwegende dat verweerster op het gelijkvloers een pelsenhandel dreef;

Overwegende dat aanlegger haar op 25 Juni 1947 tegen 31 September 1947 opzegde;

Overwegende dat in de loop der maand September 1947 verweerster haar handel afstond aan een zekere Hillen en hem de door haar gehuurde plaatsen voortverhuurde;

Overwegende dat Hillen de plaatsen verliet in December 1948 na zijn handelsfonds uitverkocht te hebben;

Overwegende dat verweerster sedert 1 Januari 1949 voormelde plaatsen heeft voortverhuurd aan zekere dame Carton, die er een modistenzaak gevestigd heeft;

Overwegende dat de ingangsdatum van de verhuuring niet vastgesteld geworden is, de opzegging als regelmatig dient aangezien te worden;

Overwegende dat luidens artikel 5 van de samengeschatte huishuurwetten, de wettelijke huurverlenging onafstaanbaar is;

Overwegende dat, na het eindigen van de huur, in casu 30 September 1947, verweerster bijgevolg het recht niet meer had haar huurceel af te staan of voort te verhuren;

Overwegende dat deze beschikking zowel toepasselijk is op handelsverhuringen als op verhuringen van woningen (Lahaye et Van Kerckhoven, nr. 350; Jean Fonteyne nr. 45; Payen en Van Relecom nr. 56);

Om deze redenen :

Wij Vrederechter, rechtdoende tegensprekelijk, zeggen voor recht dat verweerster geen recht heeft op de wettelijke huurverlenging;

Veroordelen dienvolgens tweede verweerster de plaatsen, welke zij in huur heeft gehad in het huis gelegen te Antwerpen, Hopland, 59, te verlaten enz...

BIBLIOGRAPHIE

E.M. MEYERS, Het Friese en het Drentse erfrecht en huwelijksgoederenrecht. — (Akademie-Dagen, dl. II, Voordrachten gehouden te Leeuwarden op 30 en 31 Maart 1948). — Amsterdam, 1949, p. 37-71).

Vóór enkele jaren publiceerde de bekende auteur van het Ligurische erfrecht een belangrijk stuk over het erfrecht aan beide zijden der Pyreneeën (« Los Fueros de Huesca y Sobrarbe » in « Anuario de His-

toria del Derecho Español », t. XVIII, Madrid, 1947, p. 35-60) en een andere mooie bijdrage betreffende het erfrecht der St Maartenslieden te Giethoorn, een kleine gemeente ten N.W. van Overijssel, door flagellanten gesticht (« De St. Maartenslieden in Giethoorn » in « Exuli Amico Huizinga historico Amici non historici », Haarlem, 1948, p. 141-184).

Thans heeft de Leidse hoogleraar een zeer merkwaardige studie gewijd aan het Fries en Drentse erfrecht en huwelijksgoederenrecht. Hij komt tot het besluit dat het oude Drentse erfrecht zuiver Fries recht weergeeft, terwijl hij van oordeel is dat het Drentse huwelijksgoederenrecht, hoewel het veel verwantschap vertoont met het Friese erfrecht, zijn eigen karakter heeft gehandhaafd.

Op verschillende plaatsen in zijn stuk wijst hij op het verband met het Vlaamse recht. Bijzonder interessant is zijn duidelijke uiteenzetting over het begrip etheling als volgeborene. Dat is hetzelfde begrip als het begrip welgeborene in Holland, waarover in de rechtsgeschiedenis reeds zoveel uiteenzettingen zijn geschreven. Dat begrip komt trouwens ook voor op de Veluwe als dienstman en is ook in Vlaanderen niet onbekend : de eigenlieden of 's Graven proper, de vrijlaeten en de « hospites liberi ».

L. Th. Maes.

TIJDSCHRIFTEN

Algemeen Fiscaal Tijdschrift, nr 4, December 1949.

Inkomstenbelastingen. — Oorlogsbelastingen. — Indirecte staatsbelastingen. — Provinciale en gemeentebelastingen. — Congolese en Buitenlandse belastingen. — Varia.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie, 31 December 1949, nr 4119.

Prof. Mr J. Eggens : Het wetsontwerp op de opheffing van de handelingsonbekwaamheid van de gehuwde vrouw (getoetst aan het karakter der huwelijksgemeenschap). — J. Elekan : Het tekort aan candidaat-notarissen en de oorzaken. — N. Schröder : Wat moet in de K. B. H. 336 onder « zijn gezin » worden verstaan? m.o. Prof. Mr Ph. A. N. Houwing.

Revue de Droit Penal et de Criminologie, nr 3, December 1949.

L. Ley : L'influence psychique de l'isolement chez les prisonniers. — J. Van den Bossche et A. Fettweis : La loi belge de défense sociale et les anormaux. — M. De Wee : Le régime juridictionnel des forces armées étrangères en Egypte.

Répertoire Fiscal, nr 12, December 1949.

E. Bette et Ch. Cardijn : L'impôt sur le capital constitue-t-il dans le chef des sociétés une charge déductible des revenus? — L. del Marmol : De la validité en matière d'impôts directs, des dénonciations de recours fiscaux, faites par la voie postale.

Journal des Tribunaux, nr 3834, Januari 1950.

Charles Van Reepinghe : La vie judiciaire, il y a cinquante ans. — Jean Renoire : Images d'un autre monde : 1900 au Palais de Justice.

Recueil de Jurisprudence du Droit Administratif et du Conseil d'Etat, nr 4, 4de trimestre.

Rechtspraak van de Raad van State, met noten van P. De Visscher., Jacques Dembour, Jules Lespes, Gérard Van Bunnem, Féli-M. Rémion.